

Strategija vključevanja tujcev, ki niso državljani Evropske unije v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije

KAZALO

1	UVOD	.5
2	OPIS STANJA IN ZAKONSKE PODLAGE	.7
3	SKUPNI CILJI	.13
4	SKLOP I: JEZIKOVNA INTEGRACIJA	.15
	a. UVOD	.15
	b. CILJI	.20
	c. UKREPI	.20
5	SKLOP II: INTEGRACIJA NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA	.21
	a. UVOD	.21
	b. CILJI	.27
	c. UKREPI	.28
6	SKLOP III: INTEGRACIJA NA TRG DELA	.31
	a. UVOD	.31
	b. CILJI	.34
	c. UKREPI	.35
7	SKLOP IV: INTEGRACIJA V LOKALNO OKOLJE	.37
	a. UVOD	.37
	b. CILJI	.41
	c. UKREPI	.42
8	SKLOP V: ODPRAVA ADMINISTRATIVNIH OVIR IN SPRMEMBE ZAKONODAJE, KI BODO TUJCEM OMOGOČILE LAŽJE VKLJUČEVANJE	.45
	a. UVOD	.45
	b. CILJI	.46
	c. UKREPI	.46
9	SKLOP VI: SODELOVANJE Z DIASPORAMI	.49
	a. UVOD	.49
	b. CILJI	.49
	c. UKREPI	.49
10	ZBIRNIK UKREPOV Z AKCIJSKIM IN FINANČNIM NAČRTOM	.51

1 UVOD

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o tujcih - ZTuj -2G (Uradni list RS, št. 91/21 – uradno prečiščeno besedilo, 95/21 – popr., 105/22 – ZZNŠPP in 48/23) je Vladi Republike Slovenije naložil sprejem strategije vključevanja tujcev, ki niso državljani Evropske Unije v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije.

Predhodno so bile teme vključevanja tujcev zajete v strategiji na področju migracij. Strategija Vlade Republike Slovenije na področju vključevanja tujcev je tako prvič samostojni dokument, saj so bile teme vključevanja tujcev v družbo prepoznane kot zelo pomembne.

Vlada Republike Slovenije je dne 4.5.2023 na svoji redni 47. seji sprejela Sklep o ustanovitvi Delovne skupine vlade za pripravo Strategije Vlade Republike Slovenije na področju vključevanja tujcev, sestavljene iz predstavnikov Ministrstva za notranje zadeve, Urada Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport, Ministrstva za digitalno preobrazbo, Ministrstva za javno upravo, Ministrstva za kulturo, Ministrstva za obrambo, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstva za pravosodje, Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in inovacije, Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, Ministrstva za infrastrukturo, Ministrstva za zunanje in evropske zadeve, Ministrstva za solidarno prihodnost, Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj, Ministrstva za finance, Ministrstva za zdravje, Kabineta predsednika Vlade Republike Slovenije, Slovenske obveščevalno-varnostna agencije, Policije, Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj in civilne družbe.

Zasedanja delovne skupine vlade za pripravo strategije vlade Republike Slovenije na področju migracij:

Od ustanovitve se je delovna skupina sestala trikrat, in sicer na prvem, konstitutivnem zasedanju, dne 10. 5. 2023 nato pa še dne 17. 5. 2023 in 24. 5. 2023. Člani delovne skupine so na uvodnem sestanku določili dinamično operativnih sestankov, in sicer, zaradi kratke čarovnice, ki je predvidena za pripravo in sprejem strategije, enkrat tedensko. Opredelili so vsebinske sklope in poglavja, ki jih bo vsebovala strategija, določili so obvezne sestavine posameznih vsebinskih sklopov, ki morajo nujno opredeljevati ključne in določne cilje ter konkretne ukrepe, s katerimi bodo ti cilji uresničeni. Hkrati so sklenili, da mora strategija vsebovati tudi akcijski načrt ter finančni načrt, oba opredeljena glede na posamezni vsebinski sklop.

Na drugem sestanku delovne skupine, ki je potekal dne 17. 5. 2023 so člani pregledali stanje prejetih prispevkov in določili skrajni rok za posredovanje prispevkov tistih, ki tega še niso storili. Prispevki natančno opisujejo stanje, ki je na posameznem področju in naslavlja izzive ter cilje:

- jezikovna integracija (prenova javnoveljavnih programov, vzpostavitev novih programov za učenje jezika, skrb za nadzor nad kvaliteto programov, povečati število ur in kadrov, ki izvajajo program);
- integracija na področju izobraževanja (uspešno vključevanje otrok, učencev in dijakov priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem s poudarkom na implementaciji razvitih modelov v sistem, nadaljnji razvoj učnega gradiva ter usposabljanje za učitelje na področju poučevanja slovenščine kot drugega in tujega jezika),
- integracija na trg dela (predlagajo se pilotni projekti na področju zaposlovanja, opredelitev možnosti plačevanja določenih stroškov, ki so povezani z bivanjem in prehrano, varstvo za otroke,

brezplačni tečaji jezika, sofinanciranje in usposabljanje mentorjev, osredotočenost na družine tujcev, ki že imajo enotna dovoljenja ter njihove družinske člane v povezavi z zaposlovanjem);

- integracija v lokalno skupnost (višja stopnja ozaveščenosti lokalnih prebivalcev o sobivanju in medkulturnem dialogu, višja stopnja medsebojnega poznavanja in razumevanja tujcev z občinami, višja stopnja informiranosti lokalnega okolja glede vključenosti tujcev v politično participacijo na lokalni ravni).

2 OPIS STANJA IN ZAKONSKE PODLAGE

ZGODOVINA

Po osamosvojitvi je Slovenija sprejela nekaj zakonov in uredb, s katerimi se je odzvala predvsem na tedanje razmere in prihod beguncev iz nemirnih področij bivše Jugoslavije. Z njimi je zagotovila pravne podlage in pogoje za vključitev beguncev v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje tudi prek izobraževanja.

Z Zakonom o azilu (Ur. list RS, 51/06)¹ so bili predvideni tečajji slovenskega jezika za begunce, izobraževanje in poklicno izpopolnjevanje za begunce, ter seznanjanje beguncev s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo. Uredba o pravicah in dolžnostih beguncev v Republiki Sloveniji (Ur. list RS, 33/04)² je prav tako predvidevala pomoč pri zagotavljanju pravic iz izobraževanja, zaposlovanja in drugih področjih, in oblikovanje osebnega integracijskega načrta, ki je obsegal tečaje slovenskega jezika (največ 400 ur), opravljanje izpita, seznanjanje beguncev s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo ter tečajev za izboljšanje zaposlitvenih možnosti.

Kljub relativno dobrim zakonskim in sistemskim podlagam za vključevanje beguncev, Slovenija do leta 2008 ni izvajala ukrepa integracije tujcev. Šele z dopolnitvijo področne zakonodaje je zagotovila pogoje za integracijo tujcev, in sicer z dopolnitvijo Zakona o tujcih (Uradni list RS, št. 87/02) v poglavju integracija tujcev leta 2002, ter s sprejemom Uredbe o integraciji tujcev (Ur. list RS, št. 65/08)³ sredi leta 2008 ter Pravilnika o programih za integracijo tujcev (Ur. list RS, št. 25/09)⁴ leta 2009, ki sta določala načine in pogoje za vključitev tujcev, ki imajo dovoljenje za prebivanje v Sloveniji.

Slovenija si je s sprejemom teh predpisov omogočila koriščenje pomoči članicam Evropske Unije pri izvajanju integracijske politike s finančnimi instrumenti skupnosti, tj. preko Evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav (European integration fund). S pomočjo tega instrumenta si je Slovenija zagotovila temeljne pogoje za pripravo in izvajanje izobraževalnih programov za vključevanje priseljencev v slovensko družbo. V skladu z Uredbo in Pravilnikom so bili leta 2009 pripravljene prvi tečajji slovenskega jezika ter programi seznanjanja z zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo.

Leta 2010 je bila Uredba o integraciji tujcev (Ur. list RS, št. 86/10)⁵ posodobljena, naslednje leto pa še Pravilnik (Ur. list RS, št. 86/11) in tako je bila pripravljena pravna podlaga za uvedbo enotnega programa, ki je poleg vsebin spoznavanja jezika obsegal tudi vsebine seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo, za katero med tujimi državljani ni bilo izkazanega velikega interesa. Novi pogoji so bili določeni na podlagi ugotovljenih potreb ter finančnih možnosti in so se nanašali na širitev kroga upravičencev do brezplačnih integracijskih programov, med katerimi so bili tudi družinski člani slovenskih državljanov in državljanov EGP ter novo prispeli državljani tretjih držav. Ukinjen je bil razvrstitveni test kot pogoj za določitev števila ur učenja slovenščine, spremenili pa so se tudi pogoji za opravljanje brezplačnega izpita iz slovenskega jezika na osnovni ravni. Do brezplačnega izpita na osnovni ravni so postali upravičeni le tisti, ki so lahko dokazali 80 % udeležbo na tem tečaju, s čimer je Ministrstvo za notranje zadeve (v nadaljevanju: MNZ) želelo zmanjšati osip

¹ <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=2003134&stevilka=5827>

² <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED3101>

³ <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED4351>

⁴ <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV9623>

⁵ Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o integraciji tujcev (Uradni list RS, št. 86/10); povezava: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED5310>

med udeleženci ter povečati število uspešnih udeležencev na izpitu. Istega leta je bil program potrjen in dne 1. 9. 2012 je MNZ pričel zagotavljati tečaje na podlagi enotnega programa.

PROJEKTI

Leta 2008 je bil izveden prvi projekt »Vzpodbujanje medkulturnega dialoga z državljani tretjih držav na različnih področjih vsakdanjega življenja«. Namenjen je bil vzpodbujanju sodelovanja med različnimi kulturami in narodnimi identitetami, vzpodbujanju tolerantnega in spoštljivega odnosa do kulturnih razlik, osveščanju o pomembnosti medkulturnega dialoga, spoznavanju različnih kultur in promociji etnične raznolikosti. Projekt se je nadaljeval v letu 2011 ter se izvajal v različnih oblikah do leta 2015. Leta 2018 se je začel izvajati kot »Organiziranje središč medkulturnega dialoga«. Cilj projekta je bil ustvarjati ozaveščeno in informirano okolje, ki bo sprejemalo in spodbujalo vključevanje tujcev v slovensko družbo, ter pomoč pri vključevanju tujcev (prosilcev za mednarodno zaščito, oseb s priznano mednarodno zaščito in državljanov tretjih držav) v lokalno okolje, aktiviranje in povezovanje lokalnega prebivalstva, ki je pripravljeno sodelovati pri ustvarjanju okolja, odprtega za vključevanje tujcev, ter ozaveščanje lokalnega prebivalstva o vključevanju kot dvosmernem procesu.

V okviru projektov pomoči pri vključevanju tujcev v slovensko družbo je MNZ leta 2017 sofinanciral priročnik, ki omogoča lažje sporazumevanje med pacienti, ki ne govorijo slovenskega jezika, in zdravstvenimi delavci. Gradivo je pripravljeno v slovensko-angleško-francoski, slovensko-rusko-kitajski, slovensko-arabsko-farsi in slovensko-albanski različici. Priročnik je bil natisnjen v omejeni nakladi 250 izvodov vsake od različic, v obliki, primerni za tiskanje, pa je prosto dostopen tudi na spletu.

Zaradi izjemnega zanimanja so poslali vsi izvodi publikacije ter dobršen del izvodov iz prvega ponatisa iz leta 2017 že tekom izvajanja navedenega projekta. Preostale izvode je izvajalec vključil v izvedbo modula »Zagotovitev prisotnosti tolmača in/ali kulturnega mediatorja pri izvajanju preventivnih obravnav«, ki ga je izvajal v okviru projekta »MOST - Model skupnostnega pristopa za krepitev zdravja in zmanjševanje neenakosti v zdravju v lokalnih skupnostih« pri Nacionalnem inštitutu za javno zdravje.

V aprilu 2010 je MNZ vzpostavil samostojno spletno stran www.infotujci.si, namenjeno informiranju tujcev. Prvotna stran je ponujala informacije v slovenskem in šestih tujih jezikih. Stran je bila večkrat prenovljena in posodobljena, trenutno je aktivna v slovenskem in angleškem jeziku. Ponuja informacije za državljane tretjih držav, za osebe z mednarodno zaščito ter informacije s področja vključevanja v slovensko družbo.

Med letoma 2011 in 2012 je potekal projekt »Osveščanje in informiranje«, katerega cilj je bil osvestiti in informirati ciljno skupino (delodajalce) o možnostih vključevanja zaposlenih tujcev v programe integracije, dodani vrednosti zaposlenega tujca, ki nadgradi stopnjo znanja (npr. slovenskega jezika), potrebnega za lažje vključevanje v življenje in delo v Republiki Sloveniji, pomenu večkulturne družbe ter proučitev možnosti sodelovanja delodajalcev v procesu hitrejše integracije zaposlenih tujcev.

Leta 2012 se je izvajal projekt »Info kotichek za starše«, ki je bil namenjen staršem, državljanom tretjih držav. Projekt je obsegal individualno posredovanje informacij, ki so pomembne pri vključevanju v slovensko družbo (informacije v zvezi z udeležbo v programih vključevanja, ki jih je pripravljala MNZ, informacije v zvezi z vključevanjem v socialnovarstveni sistem, zdravstveni sistem, šolanjem, vključitvijo na trg delovne sile, pomoč in svetovanje pri nostrifikaciji spričeval in diplom...), individualno pomoč pri zadevah, kjer se kot ovira pokaže funkcionalna nepismenost in pomanjkljivo znanje slovenskega jezika (pomoč pri pisanju prošenj, vlog, opravičil, ipd.) ter enkrat mesečno delavnice, namenjene medkulturnemu dialogu, organiziranju medsebojne pomoči med starši (med tistimi, ki so že bolje vključeni in med tistimi, ki potrebujejo pomoč), spodbujanju, motiviranju in spremljanju otrokovega šolskega dela, o pomenu sodelovanja staršev s šolo, predstavitvi šolskega sistema v Republiki Sloveniji, izboljšanju funkcionalne pismenosti, seznanitvi s programi vključevanja v slovensko družbo.

MNZ je leta 2012 izvedel projekt »Spodbujanje socialne vključenosti žensk - DTD - s poudarkom na vključenosti na trg dela«, ki je bil pilotno izveden v treh krajih (Nova Gorica, Novo mesto, Slovenj Gradec). Program je bil namenjen ženskam, katerih vključenost v družbo je bila nižja od drugih, pri čemer je bilo vključevanje na trg delovne sile prepoznano kot eden od ključnih integracijskih dejavnikov. Končni namen programa je bil vzpodbuditi ženske k aktivnejši participaciji v slovenski družbi predvsem skozi motiviranje za medsebojno povezovanje, seznanitev s programi za lažje vključevanje, motiviranje za sodelovanje v drugih programih vključevanja, vključitev v priložnostne aktivnosti, seznanjanje z različnimi možnostmi komunikacije, računalniško opismenjevanje, spoznavanje možnosti in specifik zaposlovanja na področju Republike Slovenije, motiviranje za iskanje zaposlitve in učenje pisanja prošenj ipd.

Istega leta se je začel izvajati projekt »Orientacijsko spoznavanje okolja in spodbujanja socialne vključenosti novo prispelih mladostnikov, predvidoma med 15 in 21 letom starosti - državljanov tretjih držav«. Namen programa pomoči pri vključevanju mladostnikov, državljanov tretjih držav je bil organizirati in izvesti dejavnosti za mlade državljanke tretjih držav, ki bi jim bile v pomoč pri vključevanju v slovensko družbo in so bile namenjene specifičnim potrebam mladih. Cilj programa je bil nuditi pomoč mladim državljanom tretjih držav pri vključevanju v vrstniško okolje mladih družbe gostiteljice (vključevanje in sodelovanje v kulturnih, športnih, glasbenih dejavnostih mladih).

V letu 2013 je MNZ na javnem razpisu poleg izvajalcev programov spodbujanja socialne vključenosti žensk in mladoletnikov izbralo še izvajalce programov za starejše državljanke tretjih držav. Programi so se začeli izvajati ob koncu leta 2013. Programe je izvajalo 10 izvajalcev, v 10 krajih po Sloveniji. Prenos pristojnosti vključevanja državljanov tretjih držav pa je bil dne 25.5. 2021 prenesena na Urad Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov.

Leta 2014 je potekal projekt »Medkulturni odnosi, dialog in kompetence«, v okviru katerega je bilo izvedeno usposabljanje uslužbencev s področja medkulturnih odnosov, dialoga in kompetenc. Program je bil namenjen dvigu ozaveščenosti javnih uslužbencev o pomenu uspešne integracije tujcev v slovensko družbo in prostor, zavedanje posledic pomanjkanja medkulturnega dialoga in kompetenc, strahu pred tujim in drugačnim ter posledične diskriminacije in zaznavanje ločevanja med asimilacijo in integracijo.

Konec leta 2015 je potekala medijska kampanja s področja migracij in razvoja družbe »Vsi smo migranti«, katere namen je bil ozaveščanje in informiranje prebivalcev Republike Slovenije o pozitivnem učinku migracij in pozitivni vlogi in doprinosu migrantov k razvoju družbe. Celotna medijska kampanja je temeljila na osrednji osebnosti kampanje, ki je nosilec sporočila o pozitivni vlogi in doprinosu migrantov k razvoju družbe in je v slovenski družbi dejavna, prepoznavna ter ima priseljenko ozadje.

S pričetkom spopadov v Ukrajini in številčnejšim prihodom ukrajinskih državljanov, ki iščejo zaščito na ozemlju Republike Slovenije, se je pred zdravstvenim osebjem pojavil nov komunikacijski izziv. Poleg priročnika je bil preveden tudi obrazec, ki je namenjen zdravljenju in kontroli ter, v sodelovanju z zdravniško zbornico, izdelan nov obrazec z vprašanji o morebitni okužbi, cepljenju ali prebolelosti SARS COV-2. Vse prevode so strokovno pregledali tudi zdravniki, govorniki ukrajinskega jezika, s katerimi nas je povezala Zdravniška zbornica.

KLJUČNE PRAVNE PODLAGE – v dopolnjevanju

- **Zakon o tujcih** (Uradni list RS, št. 91/21 – uradno prečiščeno besedilo, 95/21 – popr., 105/22 – ZZNŠPP in 48/23) in podzakonski akt

Zakon o tujcih določa pogoje ter načine vstopa, zapustitve in bivanja tujcev v Republiki Sloveniji. Navedeni zakon in podzakonski akt - Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije (Uradni list RS, št. 70/12, 58/16 in 70/21) urejata načine pomoči pri vključevanju državljanov tretjih držav.

- **Zakon o mednarodni zaščiti** (Uradni list RS, št. 16/17 – uradno prečiščeno besedilo, 54/21 in 42/23 – ZZSDT-D) in podzakonski akt

Pravica do mednarodne zaščite je na nacionalni ravni urejena v Zakonu o mednarodni zaščiti, skladno s katerim se status begunca v Republiki Sloveniji prizna osebi, ki utemeljeno in verodostojno izkaže, da je v matični državi ogrožena zaradi rase, vere, narodnosti, političnega prepričanja ali pripadnosti posebni družbeni skupini. Odločba o priznanju statusa begunca z dnem vročitve velja tudi kot dovoljenje za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji. Subsidiarna zaščita se prizna osebi, ki ne izpolnjuje pogojev za priznanje statusa begunca, vendar izkaže utemeljene in verodostojne razloge, da bi ji bila ob vrnitvi v matično državo povzročena resna škoda (smrtna kazen ali usmrtitev, mučenje ali nehumano ali poniževalno ravnanje). Subsidiarno zaščito priznamo tudi zaradi resne in individualne grožnje zoper življenje ali svobodo prosilca zaradi samovoljnega nasilja v situacijah mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada v izvorni državi.

Zakon in podzakonski akt – Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito (Uradni list RS, št. 72/17) urejata tudi načine pomoči pri vključevanju oseb z mednarodno zaščito v slovensko družbo.

2.2 PRIMERJAVA Z DRUGIMI DRŽAVAMI

FINSKA

Finska je postala ciljna država za priseljence v poznih osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Danes priseljenci predstavljajo 7 % prebivalstva, pri čemer prevladujejo migranti iz držav nekdanje Sovjetske zveze (pretežno Rusije in Estonije), Iraka, Somalije in republik nekdanje Jugoslavije. Specifika finske državne uprave naj bi bila v visoki stopnji avtonomije regionalnih in lokalnih oblasti. V skladu s tem je tudi vprašanje integracijskih strategij (za razliko od držav srednje in južne Evrope) podobno kot v Nemčiji v veliki meri preneseno na lokalno administracijo. Slednja na eni strani služi kot izvajalec socialnih storitev, na drugi strani pa igra vlogo odločevalca.

Na račun avtonomije lokalnih oblasti prihaja do precejšnjih razlik v ponudbi integracijskih aktivnosti in dostopnosti storitev za priseljence. Obseg je namreč odvisen v veliki meri od volje in sredstev posameznih lokalnih entitet. Obstajajo tudi razlike v razpršenosti migrantske populacije – skoraj polovica priseljencev živi v širšem območju Helsinkov, večina preostale polovice pa v drugih večjih mestih, kot so Turku, Tampere in Oulu.

Finski integracijski zakon iz leta 2010 nalaga lokalnim oblastem, da morajo zasnovati lastne integracijske načrte glede na lokalne specifične in potrebe z jasnimi cilji in vsebinami. Zakon nalaga obenem tudi spremljanje rezultatov integracijskih procesov, saj pravi, da morajo lokalne oblasti v svojih načrtih zastaviti tudi mehanizme, kako bodo spremljale in merile učinke svoje integracijske politike (npr. merjenje odstotka zaposlenosti med tujci, uspešnost otrok priseljencev v šolah, pojavnost v medijih ipd.). V praksi se največ sredstev vloga v programe vključevanja na trg delovne sile. Proces integriranja vsebuje evalvacijo tujčevih delovnih znanj in veščin ter enoletni integracijski tečaj, ki vsebuje modul integriranja na trg delovne sile ter jezikovni tečaj.

Lokalne oblasti so zavezane zbirati podatke in voditi evidence glede napredka lastnih integracijskih politik. V Helsinkih npr. se migrantsko vprašanje upošteva pri načrtovanju stanovanjskih sosesk – mesto snuje soseske na način, da bi se izognili getoizaciji in segregaciji migrantske populacije. Izobraževalne ustanove v vseh večjih mestih vodijo statistiko o učni uspešnosti migrantskih otrok (npr. odstotek vpisov v gimnazije ipd.), ponekod se vodijo celo statistike o udeležbi na javnih dogodkih med migranti ali pa kot v primeru mesta Tampere obiski muzejev (in drugih kulturnih ustanov). Posebnost

Tampereja je tudi v tem, da imajo priseljenci ustanovljen posebni svet, ki sicer ni odločevalski organ, je pa platforma oziroma institucija, ki daje pobude in predloge odločevalcem. Mesti Helsinki in Turku vodita še evidenco udeležbe v združenjih in društvih med migranti.

NORVEŠKA

Norveška ima na področju integracije od leta 2020 sprejet Zakon o integraciji, ki deli pristojnosti za integracijo med državo, regijami in občinami.

Na državni ravni deluje Direktorat za integracijo in različnost, ki je del Ministrstva za delo in socialno vključevanje. Omenjeni direktorat ima osrednjo koordinativno nalogo na področju integracije, zagotavlja prevajanje za državno upravo ter tudi koordinira namestitve ljudi znotraj različnih regij.

Posamezna regija mora pripraviti regijski načrt integracije migrantov, priporočilo koliko ljudi lahko sprejme ter zagotoviti pomoč pri zaposlovanju, učenju jezika in spoznavanja kulture za študente. Posamezna občina je odgovorna za učenje jezika in izvajanje programa spoznavanja kulture.

Migranti, katerim je izdano začasno dovoljenje za prebivanje v starosti med 18 in 67 let se morajo udeležiti učenja norveškega jezika in spoznavanja družbe. Cilj je doseči osnovno raven jezika, določeni se morajo udeležiti tečaja v obsegu 75 ur, nekateri pa v obsegu 225 ur. Ob koncu morajo opraviti tudi izpit, izvajalec pa je dolžan poskrbeti, da bo vsak udeleženec lahko izpit tudi uspešno opravil. Poseben spoznavni program je obvezen za vse prosilce za azil, begunce ter pridružene družinske člane v starosti od 18 do 55 let.

Norveška poroča o več aktualnih izzivih na področju integracije migrantov. Prvo je zgoščevanje migrantov v več mestih, ki vodi do slabih stanovanjskih razmer in socialne izključenosti. Kot rešitev poleg splošnih ukrepov izvajajo tudi specifične lokalno usmerjene projekte, kot je npr. intenzivno prizadevanje za večjo vključitev otrok migrantov v vrtce, urbanistično načrtovanje...Izziv je tudi večji odstotek opustitve srednješolskega izobraževanja med migranti kot med drugimi prebivalci. Država poskuša družinam pomagati s finančnimi prihodki in dodatnimi učnimi pomočmi. Za vključevanje na trg dela načrtujejo rešitve v skrbno načrtovanem priseljevanju ljudi v posamezno regijo. Migranti so tudi slabše vključeni v prostovoljske aktivnosti kot prostovoljci, zato je njihov načrt dolgoročno podpirati ter pomagati pri delovanju posameznih diaspor.

NEMČIJA

Nemčija ima na področju vključevanja tujcev širok nabor najrazličnejših tečajev, katere lahko udeleženci s pomočjo naprednih iskalnikov glede na lokacijo, razpoložljivost ter druge kriterije najdejo na spletu. Imajo razvito tudi aplikacijo za mobilne naprave, ki vsebuje osnovne informacije o življenju v Nemčiji, azilnih postopkih in delu ter integrirano aplikacijo za učenje nemščine.

Začetni orientacijski tečaj je namenjen predvsem prosilcem za azil, a se jo lahko udeležujejo tudi drugi tujci - državljani tretjih držav, v kolikor je zadosti prostora pri izvajalcih. Sestavljen je iz več modulov (6 modulov po 50 pedagoških ur).

Zanimiva komponenta teh tečajev so ekskurzije (npr. v bližnje trgovine, upravne institucije, knjižnice ipd.), ki služijo tečajnikom kot dodatna pomoč pri orientaciji in interakciji v svoji lokalni okolici.

Integracijski tečaj vsebuje jezikovni in orientacijski del. Jezikovni del obsega od 600 do 900 ur, za tiste, ki kažejo hiter napredek oziroma imajo določeno predznanje pa obsega 400 ur. Vsebine se vselej prilagajajo ciljni skupini – npr. jezikovni tečaj za mlade daje večji poudarek na teme, ki zadevajo mladino.

Zaključna stopnja tečaja je preizkus znanja nemškega jezika za priseljence. Udeleženec na koncu prejme certifikat, ki potrjuje njegovo znanje na stopnji A2 ali B1. Če oseba ni dosegla stopnje A2, potem certifikata ne prejme, dobi pa potrdilo z rezultatom izpita.

Orientacijski del obsega 100 ur, okrnjena različica pa 30 ur. Vključuje teme, kot so: nemški pravni sistem, zgodovina in kultura, pravice in dolžnosti v Nemčiji, oblike bivanja v skupnosti ter vrednote, ki so v Nemčiji pomembne – svoboda veroizpovedi, toleranca in enakost spolov. Ta del se zaključí s preizkusom znanja, ki obsega 33 vprašanj s po štirimi možnimi odgovori pri vsakem. Kandidati imajo na voljo 60 minut, odgovoriti pa morajo pravilno na vsaj 15 vprašanj.

Tečaji načeloma potekajo v polni meri, hitri oziroma. delni moduli so vzpostavljeni v glavnem za izjemne primere, ko oseba zaradi službe in obveznosti ne more prisostvovati na vseh tečajih. Na voljo so tudi popoldanski in večerni termini

Obstajajo tudi posebni integracijski tečaji namenjeni izključno ženskam, sploh tistim z mladoletnimi otroki, ki nimajo časa obiskovati siceršnjih tečajev. Cilj je, da se naučijo nemško dovolj dobro, da lahko suvereno delujejo v svojem okolju, neodvisno od drugih. Posebni programi so namenjeni tudi mladim med 15 in 27 letom.

3 SKUPNI CILJI

Temeljni cilj politike vključevanja tujcev je oblikovati pogoje, ki bodo posamezniku, ki prihaja v naše okolje, omogočali dostojno, samostojno in neodvisno delovanje v družbi, v kateri se bo počutil kot del celote. Uspešna politika vključevanja daje tujcu možnost in priložnost, da se kot posameznik udeležuje v družbenih podsistemih in tako prispeva k rasti družbe kot celote. Ob tem pa ne gre pozabiti, da je integracija dvosmeren proces.

Strategija temelji na osnovnih načelih integracijske politike, ki v odprti in demokratični družbi omogoča vključevanje vseh družbenih podsistemov v družbo kot celoto. Cilji strategije so opredeljeni po posameznih sklopih in na način, da stremijo k procesu najširšega socialno-družbenega vključevanju tujcev v družbo. Vsak posameznik mora imeti možnost in priložnost kar najbolje prispevati k razvoju družbenega okolja, v katerem biva in pri tem imeti možnost biti vključen v družbene podsisteme.

Prosec lokalne integracije oz. vključevanja tujcev v družbo temelji na spoštovanju in oblikovanju ekonomsko – socialnih pravic, ki predstavljajo temelj in ogledalo okolja ter predpogoj za uspešno integracijo tujcev v lokalno okolje.

Strategija opredeljuje posamezne podsisteme, kjer so ukrepi in aktivnosti za integracijo najbolj ključni. Predpogoj za dobro integracijo je znanje slovenskega jezika. Strategija naslavlja večstopenjski model učenja le-tega, ga opredeljuje tako po vsebini kot po številu ur. Hkrati pa opredeljuje še ostale ukrepe, ki so potrebni za uspešno izvedbo jezikovnih tečajev. Z osnovnim znanjem slovenskega jezika na t.i. preživetveni ravni sta tujcu zagotovljena avtonomnost in samostojnost v družbi in lokalnem okolju, hkrati pa se poveča možnost njegove kasnejše širše vključenosti v družbo.

V poglavjih, ki sledijo, je opredeljena politika vključevanja tujcev, ki zajema vse stopnje integracije v družbo; vključenost tujcev v izobraževalni sistem (zavedati se je potrebno, da se integracija prične že v najzgodnejših fazah odraščanja, torej že pri vstopu v vrtec, sledijo pa ukrepi v nadaljnjih fazah izobraževalnega sistema), pomoč pri vključevanju na trg dela (zelo pomembno je informiranje, preprečevanje morebitnih izkoriščanj) ukrepi na področju socialno-varstvenega vidika vključenosti v družbo, spoznavanje kulturnih značilnosti lokalnega okolja ter ukrepi za večjo sprejetost tujcev (večja ozaveščenost lokalnega okolja o sprejemu tujcev, spodbujanje aktivne vloge tujcev v lokalno okolje, programi socialne aktivacije)

Integracija v praksi med drugim pomeni tudi uspešno in učinkovito izvajanje integracijske politike, ki bo tujcem, ki prihajajo v naše družbeno okolje, omogočila samostojno in dostojanstveno udeleževanje v lokalni skupnosti.

4 SKLOP I: JEZIKOVNA INTEGRACIJA

4.1 UVOD

Zakonske podlage

V letu 2011 je bil sprejet nov Zakon o tujcih (ZTuj-2, Ur. list RS, št. 50/11)⁶, ki je prvič širil poglavje o vključevanju tujcev. Nova določila so na ustreznem nivoju uredila obseg programov, določila upravičence, pristojnosti posameznih resorjev ter uredila zagotavljanje sredstev za izvedbo. Septembra naslednje leto je bila sprejeta še Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije (Ur. list RS, št. 70/12)⁷, ki je stopila v veljavo leta 2013 in je združila vsebine predhodnih podzakonskih aktov.

Za izvajanje programov učenja slovenskega jezika, spoznavanja slovenske družbe in informiranja tujcev, ki niso državljani Evropske Unije, je pristojen Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov (v nadaljevanju: Urad), za pripravo javnoveljavnih programov za odrasle je pristojno Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje (MVI).

Urad zagotavlja sredstva za izvajanje programov učenja slovenskega jezika, spoznavanja slovenske družbe in informiranje tujcev o programih vključevanja ter skrbi za usklajevanje ukrepov vključevanja, MVI pa zagotavlja sredstva za pripravo javnoveljavnih programov učenja slovenskega jezika in spoznavanja slovenske družbe.

Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije, je bila spremenjena leta 2016 ter dopolnjena leta 2021⁸. Trenutno je v pripravi nova uredba, nosilec priprave predpisa je Urad.

Trenutno veljavna uredba med drugim ureja vsebino programov, upravičence do programov, način financiranja programov, izbiro izvajalcev programov itd. Natančneje opredeljuje obseg ur obiskovanja tečaja, do katerega so upravičeni tujci glede na trajanje veljavnosti in namen dovoljenja za prebivanje, ki jim je bilo izdano.

Do programa učenja slovenskega jezika oziroma enotnega programa v obsegu 180 ur so upravičeni:

- Državljeni tretjih držav, ki v Republiki Sloveniji prebivajo na podlagi dovoljenja za stalno prebivanje, in njihovi družinski člani, ki imajo v Republiki Sloveniji dovoljenje za začasno prebivanje zaradi združitve družine.
- Državljeni tretjih držav, ki so družinski člani slovenskih državljanov ali državljanov Evropske unije in v Republiki Sloveniji prebivajo na podlagi dovoljenja za prebivanje za družinskega člana, so upravičeni do programa učenja slovenskega jezika oziroma enotnega programa v obsegu 180 ur.
- Državljeni tretjih držav, ki v Republiki Sloveniji prebivajo na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje, pri čemer je veljavnost tega dovoljenja in prejšnjih dovoljenj za začasno prebivanje neprekinjeno najmanj 24 mesecev, in njihovi družinski člani, ki imajo v Republiki Sloveniji izdano

⁶ <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2011-01-2360?sop=2011-01-2360>

⁷ <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2012-01-2723?sop=2012-01-2723>

⁸ <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED5966>

dovoljenje za začasno prebivanje zaradi združitve družine, so upravičeni do programa učenja slovenskega jezika oziroma enotnega programa v obsegu 180 ur. V 24-mesečno veljavnost dovoljenj za začasno prebivanje se všteje tudi čas prebivanja državljana tretje države na podlagi potrdila o vloženi prošnji za podaljšanje ali izdajo nadaljnega dovoljenja za začasno prebivanje, ki po zakonu o tujcih velja kot dovoljenje za začasno prebivanje.

Do programa učenja slovenskega jezika oziroma enotnega programa v obsegu 60 ur so upravičeni tujci, ki v Republiki Sloveniji prebivajo na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje, izdanega z veljavnostjo najmanj enega leta, pri čemer se v ta enoletni rok všteje tudi čas od vložitve prošnje za izdajo tega dovoljenja.

Do ponovne udeležbe v programu učenja slovenskega jezika oziroma enotnega programa v obsegu 120 ur so upravičeni tujci z dovoljenjem za začasno prebivanje, ki so se že udeležili programa učenja slovenskega jezika ali enotnega programa v obsegu 60 ur in izpolnjujejo pogoje iz prejšnjega odstavka ali so pridobili dovoljenje za stalno prebivanje.

Državljan tretjih držav, ki so bili v 180- oziroma 120-urnem programu učenja slovenskega jezika ali 180- oziroma 120-urnem enotnem programu udeleženi najmanj 80 odstotkov ur in imajo veljavno dovoljenje za prebivanje, so upravičeni do brezplačnega prvega preizkusa znanja iz slovenskega jezika na osnovni ravni.

Kadar se programa učenja slovenskega jezika in spoznavanja slovenske družbe izvajata ločeno, se program spoznavanja slovenske družbe izvaja v obsegu 30 ur.

Tečaji slovenskega jezika

Do leta 2009 je Slovenija izvajala integracijske ukrepe za osebe z mednarodno zaščito in nekdanje osebe z začasnim zatočiščem. Po sprejetju Uredbe o integraciji tujcev leta 2008 pa je MNZ začel izvajanje integracijskih programov. To so brezplačni programi učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo ter programi medkulturnega dialoga in informiranja za širšo skupino migrantov, torej za državljane tretjih držav.

Kmalu po sprejetju Uredbe o integraciji tujcev so se začeli programi sistematično izvajati in dejansko pomenijo prve brezplačne programe, ki jih je Slovenija ponudila priseljencem iz t. i. tretjih držav.

Leta 2010 so bile sprejete nekatere spremembe Uredbe (Uradni list RS 86/2010), in sicer je zaradi majhnega interesa za tečaje spoznavanja slovenske kulture, družbe in ustavne ureditve predvidela enotni program, ki naj bi poleg jezikovnih vključeval tudi tovrstne vsebine, do brezplačnega izpita na osnovni ravni pa so od tedaj upravičeni le tisti, ki dokažejo 80 % udeležbo na takšnem tečaju. Pripravljen je bil javnoveljavni program Začetna integracija priseljencev⁹ (Uradni list RS 57/2011) (v nadaljevanju: ZIP), ki skuša upoštevati jezikovne in sociokulturne potrebe tistih, ki se na novo priseljujejo v Slovenijo.

Program je leta 2011 oblikoval Andragoški center Republike Slovenije (ACS). Nastal je kot rezultat aplikativnega raziskovalnega projekta Izobraževanje in usposabljanje migrantov v Sloveniji, ki ga je ACS izvedel leta 2008 ob finančni podpori takratnega Ministrstva za šolstvo in šport ter takratnega Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (Vrečer et al., 2008) in upošteva usmeritve, ugotovitve in predloge tega projekta. Pri nastajanju programa so avtorice izhajale tudi iz neposrednih izobraževalnih izkušenj pri izobraževanju priseljencev, pri poučevanju slovenščine kot tujega jezika in izobraževanju manj izobraženih odraslih ter iz strokovnih teoretičnih znanj s področja integracije vseh avtoric programa. Upoštevale so predloge predstavnikov tistih, ki v Sloveniji oblikujejo politiko na področjih zaposlovanja, integracije in MNZ, Sektorja za integracijo, Ministrstva za delo, družino in

⁹ dostopen na povezavi: <https://arhiv.acs.si/programoteka/ZIP.pdf>

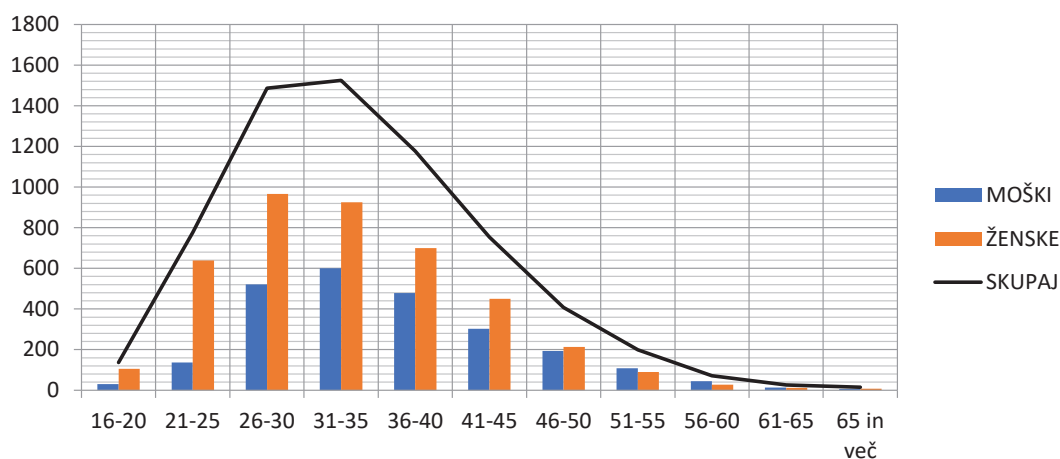
socialne zadeve, Sektorja za delovne migracije, Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, Službe za delo in zaposlovanje tujcev in Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

Program je oblikovan modularno in obsega 180 ur organiziranega izobraževanja. Začetni modul obsega 60 ur, nadaljevalni modul pa 120 ur. V program naj bi se vključili odrasli priseljenci, stari 16 let in več, ki so pismeni v latinici.

Program je isto leto sprejel minister, pristojen za izobraževanje (Odredba o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle Začetna integracija priseljencev, Ur. l. RS, št. 57/2011). MNZ je z začetkom novega šolskega leta 2012 prvič zagotovil tečaj na podlagi tega programa.

Programa se je v prvih petih letih izvajanja udeležilo več kot 6.500 državljanov tretjih držav iz 86 različnih držav. Med udeleženci programa je bilo največ državljanov Bosne in Hercegovine, Srbije, Kosova, Makedonije in Rusije. Skoraj 63 % udeležencev je bilo žensk, najpogostejša starost udeležencev pa je bila 31–35 let. Program se je v petih letih izvajal v 34 krajih po Sloveniji, izvajalo pa ga je več kot 20 izobraževalnih institucij. Omenjene programe so spremljali programi medkulturnega dialoga ter ozaveščanja in informiranja prebivalcev Republike Slovenije o pozitivnem učinku migracij na razvoj družbe.

Spodnji graf in tabela prikazujeta obiskovanje tečaja ZIP v času od 1. 9. 2012 do 30. 6. 2017 in sta nastala kot del brošure, ki jo je MNZ izdal leta 2017 ob 5. obletnici izvajanja programa ZIP.

Število tečajnikov po letu:

OBDOBJE	MOŠKI		ŽENSKE		SKUPAJ	
	št.	% v letu	št.	% v letu	št.	% skupaj
1.9.2012 - 31.12.2012	103	28,53	258	71,47	361	5,49
1.1.2013 - 31.12.2013	534	33,54	1058	66,46	1592	24,22
1.1.2014 - 31.12.2014	401	35,68	723	64,32	1124	17,10
1.1.2015 - 31.12.2015	455	37,76	750	62,24	1205	18,33
1.1.2016 - 31.12.2016	717	40,62	1048	59,38	1765	26,85
1.1.2017 - 30.6.2017	229	43,45	298	56,55	527	8,02
SKUPAJ	2439	37,10	4135	62,90	6574	100,00

MNZ je pogodbe z izvajalci sklepal na podlagi javnega naročila. Javno naročilo je bilo razdeljeno na devet sklopov, ki so bili geografsko opredeljeni, predvidevali pa so izvedbo v 32 krajih - Ljubljani,

Domžalah, Grosupljem, Vrhniki, Kamniku, Mariboru, Ptuju, Slovenski Bistrici, Celju, Zagorju, Trbovljah, Slovenskih Konjicah, Kranju, Jesenicah, Škofji Loki, Kopru, Izoli, Piranu, Ilirski Bistrici, Sežani, Slovenj Gradcu, Šoštanj, Ravnah na Koroškem, Velenju, Žalcu, Novi Gorici, Ajdovščini, Postojni, Idriji, Tolminu, Novem mestu in Krškem. V primeru, da je bil izražen interes, so lahko izvajalci, ob soglasju MNZ, tečaj izvedli tudi drugod.

V spodnji tabeli so podatki o številu tujcev, ki so program ZIP začeli obiskovati v določenem letu ter o višini sredstev, porabljenih za program ZIP od leta 2017 dalje. Ob tem bistveno odstopa leto 2018, kjer je število udeležencev najnižje. To je posledica dejstva, da je bilo izvajanje programa prekinjeno zaradi novega javnega naročila, s katerim so bili izbrani novi izvajalci programa.

Potrebno je omeniti tudi leti 2020 ter 2021. V obeh letih je prišlo do prekinitve izvajanja programa zaradi epidemije koronavirusa ter ukrepov za preprečevanje širjenja virusa oz. prepovedi zbiranja. Posledično se program v času prepovedi zbiranja ni izvajal, MNZ pa se je v okviru sprejetih ukrepov za preprečevanje širjenja virusa odločilo za sklenitev aneksov za izvedbo programa na daljavo. Izvajalci so takšno izvedbo programa sprejeli ter vse svoje dejavnosti v zvezi z izvajanjem programa začasno prenesli v virtualno okolje.

Razlika v porabi sredstev v primerjavi s številom udeležencev je posledica dejstva, da se je program financiral na skupino, ki je lahko štela med 8 in 15 udeležencev.

Leto	Število tujcev, ki so začeli obiskovati program	Poraba sredstev v evrih
2017	1.364	578.251,56
2018	643	540.355,07
2019	1.599	661.757,28
2020	1.036	543.116,58
2021	1.244	282.271,40 (MNZ), 255.843,15 (Urad)
2022	2.853	848.442,60 EUR
2023 (do konca aprila)	584	460.314,09 EUR

Vir: MNZ in Urad

Za tujce se je izvajal tudi program Slovenščina kot drugi in tuji jezik. Cilj programa je sporazumevanje v slovenščini ter razumevanje jezikovne, kulturne in politične podobe slovenske družbe. V tem okviru udeleženci sistematično razvijajo sporazumevalne zmožnosti v slovenščini za delovanje na najrazličnejših področjih družbenega življenja, v poklicnem življenju in v izobraževanju. Ciljna skupina so govorci slovenščine kot neprvega jezika, ki imajo predznanje slovenščine na različnih ravneh, od popolnih začetnikov do izpopolnjevalcev, in so dosegli različne stopnje izobrazbe.

Osebe z mednarodno zaščito (OMZ)

Prvi, pilotni tečaj slovenskega jezika za OMZ, sofinancirane iz sredstev Evropske unije, je MNZ zagotovil že leta 2005. Junija 2017 se je pristojnost za izvajanje učenje slovenskega jezika za OMZ prenesla na Urad, ki izvajalce tečajev izbere na javnem razpisu. Tako je sedaj osebam zagotovljeno 400 ur tečaja jezika, in sicer v Ljubljani, Mariboru ter v Kopru, kjer je do leta 2022 živel večina OMZ. V letu 2022 se je prvič pojavilo večje število OMZ, ki so živele tudi v drugih krajih. Učenje slovenščine poteka po programu »Slovenščina kot drugi in tuji jezik«. Učenje praviloma poteka v manjših skupinah, saj število OMZ ni veliko, njihova predznanja pa so tudi zelo različna.

V letu 2022 je bilo vključenih 88 OMZ in za to porabljeno 106.464,10 EUR finančnih sredstev.

Osebe z začasno zaščito

Osebe z začasno zaščito so upravičene do 180-urne udeležbe v programu Začetna integracija priseljencev, vključujejo se v skupine skupaj z drugimi državljani tretjih držav.

Izobraževanje odraslih

Ker tujci pogosto ne dosegajo ustreznega nivoja izobrazbe, so vključeni v izobraževanje za odrasle. Po Zakonu o izobraževanju odraslih¹⁰ (ZIO-1) javnoveljavne izobraževalne programe za odrasle, po katerih se ne pridobi javnoveljavna izobrazba, na predlog strokovnega sveta, pristojnega za izobraževanje odraslih, sprejme minister. To so programi za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti ter izboljšanje splošne izobraženosti, kar je ravno tako določeno v ZIO-1. Pod pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti sodijo tudi jezikovni programi, tako tujih jezikov za odrasle, kot tudi slovenskega jezika za odrasle, ki jim slovenščina ni materni jezik.

Izhodišča za pripravo javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle so bila pripravljena leta 2020 in se uporabljajo za pripravo vseh programov, ne glede na vsebino, ki jo program pokriva. Ko je javnoveljavni izobraževalni program za odrasle sprejet, minister s pravilnikom določi izobrazbo za strokovne delavce v teh programih. ZIO-1 določa, da so strokovni delavci v javnoveljavnih izobraževalnih programih za odrasle učitelji, organizatorji izobraževanja odraslih in drugi strokovni delavci, ki morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- obvladati slovenski knjižni jezik,
- imeti izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih za pridobitev izobrazbe druge stopnje oziroma raven izobrazbe, pridobljeno po študijskih programih, ki v skladu z zakonom, ki ureja visoko šolstvo, ustreza izobrazbi druge stopnje,
- imeti pedagoško-andragoško izobrazbo v skladu z zakonom, ki ureja organizacijo in financiranje vzgoje in izobraževanja, in
- imeti opravljen strokovni izpit s področja vzgoje in izobraževanja.

Kot javnoveljavni izobraževalni program za odrasle za poučevanje slovenščine so sprejeti programi Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov (z dodatkom za mladoletnike - prosilce za mednarodno zaščito), Slovenščina kot drugi in tuji jezik (SDTJ) in Začetna integracija priseljencev (ZIP).

V javnoveljavnem izobraževalnem programu za odrasle SDTJ je določen izpitni katalog, kjer so opredeljene ravni, izpitni cilji ter sestava in vrednotenje izpita, izpitne vsebine in ocenjevalna merila. Določeni so tudi kriteriji za opravljanje izpita iz slovenskega jezika, od ravni A1 do C2 in pooblaščen izvajalec preizkusa znanja pripravi izpitno gradivo (na podlagi izpitnega kataloga v programu SDTJ). Ob uspešno opravljenem preizkusu znanja iz slovenskega jezika udeleženec pridobi javno veljavno listino o znanju slovenščine s prilogo, ki vsebuje popis znanj in veščin. V prilogi je natančno opredeljena tudi dosežena raven po skupnem evropskem jezikovnem okviru (SEJO).

Posebno pozornost pa je potrebno nameniti integraciji tujcev, ki bivajo v naši družbi kot družinski člani tujca, ki ima enotno dovoljenje za bivanje. Integracija le-teh je v prvi fazi odvisna od poznavanja in razumevanja slovenskega jezika na najbolj osnovnem nivoju. V začetni fazi združevanja z družino bo tako tujec družinski član imel možnost obiskovati jezikovni tečaj slovenskega jezika, ki mu bo omogočil pridobitev znanja jezika na t. i. preživetveni ravni, svoj nivo znanja pa bo tujec družinski član lahko kasneje nadgrajeval z bolj zahtevnimi tečaji.

Tečaj, ki bo tujcu družinskemu članu omogočil pridobitev prvih osnov slovenskega jezika, ob koncu izvedbe predvideva tudi pisni preizkus znanja, ki bo sicer zasledoval smernice in usmeritve, oprede-

¹⁰ Uradni list RS, št. 6/18 in 189/20 – ZFRO

ljene s strani Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, pripravili pa ga bodo izvajalci tečajev. Ker pisni preizkus ne bo certificiran, bo za družinskega člana tujca, ki je imetnik enotnega dovoljenja, služil zgolj za podaljšanje dovoljenja za prebivanje na podlagi združitve z družino.

Izzivi na področju jezikovne integracije:

- 180 urni tečaj jezika se navadno izkaže kot zadovoljiv le pri tečajnikih iz sorodnih jezikovnih okolij (npr. Bosna in Hercegovina, Srbija, Ukrajina in Rusija);
- relativno redka usposabljanja za učitelje, saj je trenutno pri izvajalcih precejšnje povpraševanje po ustrezno usposobljenem kadru;
- izbira učbenikov in delovnih zvezkov je prosta izbira izvajalca;
- pomankanje učiteljev, ker imajo, v skladu z veljavno zakonodajo, javnoveljavni programi predpisano potrebno izobrazbo;
- večje število ljudi se v tečaj slovenskega jezika težko vključujejo zaradi izmenskega dela ali skrbi za otroke;
- v manjših krajih je težje glede na znanje in učni napredek oblikovati homogene skupine;
- majhno število izvajalcev, ki so vpisani v razvid pri MVI, posledično lahko prihaja do medsebojnega dogovarjanja o ceni, ki jo ponudijo na javnem razpisu;
- nizka udeležba na tečajih s strani najranljivejših skupin tujcev;
- projektno financiranje.

CILJI

1. Prenova javnoveljavnih programov, po katerih potekajo tečaji slovenskega jezika.
2. Sprejem novih javnoveljavnih programov za učenje jezika za ranljive skupine tujcev.
3. Sprejem tečaja, ki bo družinskim članom omogočil pridobitev znanja jezika na t. i. preživitveni ravni.
4. Spremljanje kvalitete izvedbe programov.
5. Promocija vloge in pomena učiteljskega poklica.
6. Ureditve systemskega financiranja izvajanja programov.
7. Povečanje števila ur, da bodo vsi udeleženci dosegli nivo znanja vsaj na ravni A1.
8. Povečanje števila kadrov, da bodo programi lahko osebam hitro dostopni.

UKREPI

Ukrepi glede na cilje:

1. Prenova javnoveljavnih programov, po katerih potekajo tečaji slovenskega jezika.
2. Vzpostavitev novih javnoveljavnih programov za učenje jezika za ranljive skupine tujcev.
3. MVI bo v okviru programa nadzora nad javnimi zavodi okrepil nadzor nad izvedbo programov za tujce.
4. MVI bo okrepil vlogo in pomen učiteljskega poklica preko načrtovane promocije. S tem se bo povečal nabor kadrov, s čimer bo posledično povečan tudi možen nabor kadrov za izvajanje javnoveljavnih programov slovenščine za tujce.
5. Prizadeva naj se zagotoviti pravnih podlag in finančnih sredstev za izvajanje javnoveljavnih programov kot del javne službe v izobraževanju odraslih.
6. Predlaga se enoten razvrstitveni test z intervjujem, na podlagi teh podatkov se potem ljudi razporedi v skupine. Takšna razporeditev bo omogočala večjo učinkovitost tečaja.
7. Same skupine je treba organizirati tako, da bodo čim bolj homogene.
8. Povečanje obsega ur posameznikom, ki na vmesnem preizkusu (med učenjem slovenščine) ne dosegajo pričakovanih rezultatov.
9. Prizadeva naj se omogočiti učenje med delovnim časom.

5 SKLOP II: INTEGRACIJA NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA

Vključevanje priseljencev v slovenski sistem vzgoje in izobraževanja

UVOD

Vzgoja in izobraževanje je eden najpomembnejših dejavnikov zagotavljanja enakih možnosti za uspešen razvoj in vključevanje otrok priseljencev. Vrtec in šola predstavljata polje izobraževalnih in socializacijskih dejavnosti ter imata ključno vlogo pri vključevanju otrok priseljencev¹¹. V vrtcu in šoli otroci priseljenci pridobijo znanje in veščine ter stkejo medsebojne vezi, ki jih potrebujejo za vključitev v novo družbeno okolje. Države lahko s svojimi politikami vključevanja priseljenjskih otrok v izobraževalni sistem bistveno vplivajo na njihov uspeh v šoli ter na njihovo nadaljnjo integracijo v družbo.

Slovenski sistem vzgoje in izobraževanja temelji na vključujočem pristopu in v kontekstu čim hitrejšega vključevanja v vrtec in redni pouk uresničuje pravico otrok priseljencev do izobraževanja ter skrb za njihovo socialno vključenost v vsakodnevno življenje dežele, kamor so se preselili zaradi različnih razlogov.

Na področju vzgoje in izobraževanja v zadnjih petih letih (2017-2022) ugotavljamo porast vključenih otrok priseljencev, katerih prvi jezik¹² ni slovenski.¹³ Na predšolskem področju podatki kažejo porast vključenih priseljenih otrok z 3,06 odstotka v letu 2017 na 8,69 odstotka populacije v letu 2023.¹⁴ Tudi za programe osnovne šole lahko ugotavljamo porast vključenih učencev priseljencev z 3,77 odstotka populacije v letu 2017 na 8,41 odstotka populacije v letu 2022. Najmanjši porast je opaziti na področju srednjega šolstva, kjer je delež vključenih dijakov priseljencev v letu 2017 znašal 5,4 odstotka populacije, v letu 2022 pa znaša 6,5 odstotka populacije. V obdobju petih let je moč opaziti tudi porast števila držav iz katerih se vključujejo otroci v vrtce in šole. V vrtce se vključuje številčno največ otrok iz držav Bosne in Hercegovine, Kosova, Makedonije, Srbije in Ukrajine. Narašča tudi število otrok, kjer izvorna država ni prepoznavna. Številčno največ učencev se je v preteklih petih letih vpisalo v program osnovne šole iz: Bosne iz Hercegovine, Kosova, Makedonije, Srbije, Ruske Federacije. Številčno največ dijakov priseljencev se je v zadnjih petih letih vpisalo v programe srednješolskega in poklicnega izobraževanja iz: Bosne iz Hercegovine, Kosova, Makedonije in Srbije.¹⁵ V slovenske vrtce in šole se vključujejo tudi otroci iz neslovenskih jezikovnih in raznovrstnih kulturnih okolij in zaradi raznolikosti prvih jezikov in kultur, se zahtevnost medsebojnega sporazumevanja med otroki in strokovnimi delavci povečuje.

V vrtcih, šolah in drugih zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami se v skladu z 2.a členom *Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja* zagotavlja varno in spodbudno učno okolje, kjer so prepovedani telesno kaznovanje otrok, vsakršna druga oblika nasilja nad in med otroki ter neenakopravna obravnava, ki bi temeljila na spolu, spolni usmerjenosti

¹¹ Z izrazom »otrok priseljenec« poimenujemo otroke v vrtcih, učence in dijake v osnovnih in srednjih šolah. To so otroci, ki niso rojeni v Sloveniji in so se k nam priselili zaradi ekonomskih in drugih razlogov, ali pa so to otroci, prosilci za mednarodno zaščito oz. otroci z mednarodno zaščito. Zaradi lažje berljivosti je v dokumentu za otroke, učence in učenke ter dijakinje in dijake praviloma uporabljena slovnična oblika otrok, ki velja enakovredno za oba spola.

¹² S pojmom prvi jezik razumemo materni jezik ali materinščino. Gre za jezik, ki se ga v zgodnjem otroštvu običajno najprej naučimo in se v njem najlažje izražamo, zato ga imenujemo tudi prvi jezik. (po S. Jazbec in M. Fojkar, 2010).

¹³ Vir: CEUVIZ, 2. 2. 2023.

¹⁴ V šolskem letu 2023/2024 je tako v slovenske vrtce (javne in zasebne) vključenih 71.329 vseh otrok od katerih je 6.199 tujcev.

¹⁵ *Koncept vključevanja in dela z otroki priseljenci s smernicami za delo v praksi*, ZRSŠ, 2023 – delovno gradivo.

sti, socialnem in kulturnem poreklu, veroizpovedi, rasni, etnični in narodni pripadnosti ter posebnosti v telesnem in duševnem razvoju.

Skladno z veljavno zakonodajo¹⁶ se iz državnega proračuna zagotavljajo sredstva, tako za učenje slovenščine kot tudi za poučevanje maternega jezika za priseljence, vključene v redno izobraževanje. V šolskem letu 2021/22 se je izvajal pouk albanščine, hrvaščine, makedonščine, nemščine, francoščine, srbščine, ruščine, madžarščine in romščine. V šolskem letu 2022/2023 pa se izvaja tudi pouk bosanščine in ukrajinščine.

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje priporoča celovit vključujoč pristop, ki temelji na sprejemu in dobrodošlici, pogovoru z otrokom in s starši, oblikovanju individualnega načrta aktivnosti v vrtcu in osnovni šoli ter osebnega izobraževalnega načrta v srednji šoli, začetnem učenju slovenščine in celostnem vključevanju v novo okolje ter vključevanju v aktivnosti šole in lokalnega okolja.¹⁷

Veliko napora se vlaga v izobraževanje strokovnih delavcev, ki naj pri svojem pedagoškem delu upoštevajo in smiselno vključujejo jezikovno in kulturno raznolikost otrok priseljencev, s tem obogatijo proces vzgoje in izobraževanja ter tako omogočijo razvijanje pozitivnega odnosa do sprejemanje drugačnosti za vse, kar vključuje tudi zanimanje za svet, odprtost za nove možnosti in pripravljenost za sodelovanje v medkulturnih izkušnjah. Ministrstvo za ta namen zagotavlja sredstva za stalno strokovno izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev.

Zakonodaja na področju vključevanja priseljencev v slovenski izobraževalni prostor

1. Predšolska vzgoja

Za učinkovito vključitev otrok priseljencev, oblikovanje medkulturne družbe in uresničevanje pravice do učenja so pri načrtovanju in izvajanju kurikuluma v vrtcih še posebej pomembna naslednja načela: odprtost, avtonomnost in strokovna odgovornost vzgojno-izobraževalnega zavoda in strokovnih delavcev v njem, načelo enakih možnosti z upoštevanjem različnosti med otroki (spoštovanje otrokove izvorne kulture) in razvijanjem večkulturnosti in raznojezičnosti, zagotavljanja pogojev za doseganje ciljev in standardov znanja, aktivnega učenja in zagotavljanja možnosti komunikacije in drugih načinov izražanja – učenje jezika ter sodelovanja s širšo lokalno skupnostjo.

Otroci s priznano mednarodno zaščito so pri uveljavljanju obsega pravic na področju predšolske vzgoje izenačeni z državljani Republike Slovenije¹⁸ in staršem z začasno zaščito pripada pravica do znižanega plačila vrtca (subvencije) pod pogoji, ki veljajo za tujce v zakonu, ki ureja vrtce in v skladu z zakonom, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, v celoti so oproščeni plačila za vrtec starši, ki jim pripada pravica do denarne pomoči ali žepnine. Otroka lahko vpišejo v dnevni ali poldnevni program vrtca, kot tudi v krajše programe, v obsegu 240 ur, ki so namenjeni petletnim otrokom ter njihovim mlajšim štiriletnim sorojencem ter so zanje brezplačni.

2. Osnovna šola

Otroci, ki so tuji državljani oziroma osebe brez državljanstva in prebivajo v Republiki Sloveniji, imajo v skladu z 10. členom Zakona o osnovni šoli pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije.

Učencem prosilcem za mednarodno zaščito se v skladu s predpisi, ki urejajo obvezno osnovnošolsko izobraževanje, najkasneje v treh mesecih od dneva vložitve prošnje zagotovi pravica do osnovnošol-

¹⁶ 81. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja.

¹⁷ Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole, ZRSŠ (2009, 2012) in *Program dela z otroki priseljencev za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja*. Za medkulturno sobivanje v vrtcih, šolah in lokalnih okoljih, Zaključna publikacija projekta Izzivi medkulturnega sobivanja, ISA institut 2021.

¹⁸ V skladu s 101. členom Zakona o mednarodni zaščiti.

tako imajo osebe z začasno zaščito, ki so stare manj kot 18 let, pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije pravico do vključitve in zaključka osnovnošolskega izobraževanja. Pri vključitvi šolo-obveznih otrok s tujimi listinami o izobraževanju osnovna šola v skladu s 44. členom Zakona o osnovni šoli na podlagi dokazil o predhodnem izobraževanju in starosti otroka ugotovi, v kateri razred se bo otrok vključil. Pri vključitvi lahko šola upošteva tudi njegovo poznavanje slovenskega jezika.

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje šolam, ki imajo vključene učence priseljence v prvem letu šolanja nudi dodatne ure slovenščine. Lahko pa jih šola vključi tudi v obstoječe skupine pri začetnem pouku slovenščine, kar je odvisno od velikosti teh skupin in števila priseljencev na posamezni šoli. Učenci, ki se vključijo sredi šolskega leta, so tudi v prihodnjem šolskem letu deležni začetnega pouka slovenščine v celoti v skladu z normativi in standardi, saj se šteje, da je to z njihovega vidika prvo leto vključitve.¹⁹

Za čim boljše opolnomočenje teh učencev z znanjem učnega jezika – slovenščine je predlagana tudi sprememba Zakona o osnovni šoli, s katero bo mogoče intenzivno izvajanje začetnega pouka slovenščine takoj po vključitvi ter postopno vključevanje k pouku ostalih predmetov glede na poznavanje učnega jezika. S tem bo zagotovljena tako socializacija s sošolci razreda ob vključevanju k obveznim predmetom, kot je na primer šport, likovna umetnost, primarno pa bo učenec priseljenec vključen v začetni pouk slovenščine – torej v intenzivno delo na področju učnega jezika. Učenci zaradi postopnega vključevanja k obveznim predmetom tako ne bodo preobremenjeni z dnevnim številom učnih ur. S pomočjo individualiziranega programa pa bodo lahko nadoknadili snov pri ostalih predmetih, ko bodo jezikovno dovolj napredovali, da bodo pouku lažje sledili.

Sprejeti so bili učni načrti za začetni pouk slovenščine po posameznih vzgojno-izobraževalnih obdobjih in od šolskega leta 2020/2021 se dodatne ure, oziroma začetni pouk slovenščine izvaja v skladu z veljavnimi učnimi načrti, kar predstavlja zagotavljanje pogojev učenja novega jezika, ki tej skupini učencev omogoča boljšo jezikovno in socialno vključenost v vzgojno-izobraževalni sistem.

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli v 15. členu določa, da se za učence priseljence lahko v dogovoru s starši med šolskim letom prilagodijo načini in roki za ocenjevanje znanja. Učence se lahko ocenjuje glede na njihov napredek pri doseganju ciljev oziroma standardov znanja, opredeljenih v učnih načrtih, prilagoditve pa se upoštevajo največ dve šolski leti po vključitvi v osnovno šolo v RS. Ob koncu pouka v šolskem letu, v katerem so prvič vključeni v osnovno šolo v RS, so ti otroci lahko neocenjeni iz posameznih predmetov in vseeno napredujejo v naslednji razred. S predlogom spremembe Zakona o osnovni šoli bodo po novem lahko kot neocenjeni napredovali tudi v naslednjem šolskem letu (ne le v šolskem letu vključitve) tisti učenci, ki se v slovensko osnovno šolo vključujejo v drugem ocenjevalnem obdobju (od 1. februarja naprej). Če se otroci, ki so se predhodno šolali v tujini, vključijo v Sloveniji neposredno v 9. razred, zanje skladno z 72. členom Zakona o osnovni šoli velja, da lahko zaključijo osnovno šolo le, če so v 9. razredu pozitivno ocenjeni pri vseh predmetih. Učenci priseljenci iz drugih držav, katerih materni jezik ni slovenski in se prvič vključijo v osnovno šolo v Republiki Sloveniji v 6. in 9. razredu, opravljajo nacionalno preverjanje znanja v tem šolskem letu prostovoljno.

3. Srednja šola

V Sloveniji se lahko pod enakimi pogoji kot slovenski državljani v srednji šoli izobražujejo državljani držav članic EU, državljani držav, s katerimi ima Slovenija sklenjeno mednarodno pogodbo o vzajemnem izobraževanju (Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna gora, Severna Makedonija in Kosovo) ter osebe s statusom mednarodne zaščite in začasne zaščite. Lahko se prijavijo na razpisana mesta za vpis v začetni letnik, na podlagi dokazil o predhodnem izobraževanju se lahko vpišejo tudi v višji letnik, kjer ima šola prosto mesto, njihovo šolanje pa je brezplačno.

¹⁹ V skladu s 43.c členom Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole

Vsi ostali priseljenci se v RS izobražujejo pod enakimi pogoji, če je vsaj eden od staršev davčni rezident RS v skladu z zakonom, ki ureja dohodnino, sicer pa se lahko prijavijo samo na prosta mesta, ki ostanejo po izbirnem postopku, za šolanje pa plačajo šolnino²⁰.

a) Vpis oseb s statusom mednarodne zaščite

Prosilcem se omogoči, mladoletnemu prosilcu in mladoletniku brez spremstva pa zagotovi dostop do izobraževanja v srednjih šolah pod pogoji, ki veljajo za državljane RS, skladno z 88. členom Zakona o mednarodni zaščiti. Dostop do srednješolskega izobraževalnega sistema se zagotovi najkasneje v treh mesecih od dneva vložitve prošnje mladoletnika. Osebe s priznano mednarodno zaščito so skladno s 101. členom tega zakona pri uveljavljanju obsega pravic na področjih vseh vrst izobraževanja izenačene z državljani RS.

Če oseba s priznano mednarodno zaščito svoje formalne izobrazbe ne more dokazati z dokumenti, se lahko na podlagi 23. člena Uredbe o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam s priznano mednarodno zaščito vpiše v začetni letnik programov srednješolskega izobraževanja na podlagi potrdila o uspešno opravljenem preizkusu znanja, ki ga izda Zavod RS za šolstvo. Preizkus znanja obsega preverjanje splošnega znanja iz družboslovnega področja, književnosti, umetnosti in humanistike, naravoslovne in matematične pismenosti ter sporazumevanja v angleškem jeziku.

Otroci z mednarodno zaščito so poleg dodatnih ur za slovenščino upravičeni tudi do državne študentske stipendije ter nastanitve v dijaških in študentskih domovih ter izenačeni z državljani Republike Slovenije. Sredstva za izobraževanje zagotavlja ministrstvo, pristojno za izobraževanje. Stroške, povezane s priznavanjem in vrednotenjem izobraževanja, ki se dokazujejo z listinami, in stroške, povezane s priznavanjem in vrednotenjem izobraževanja, kadar oseba formalne izobrazbe ne more dokazati z listinami, krije Urad Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov, ki tri leta od priznanja statusa mednarodne zaščite osebam brez lastnih dohodkov krije tudi druge stroške povezane z udeležbo v rednem programu izobraževanja in osnovne šole za odrasle.

b) Vpis oseb s statusom začasne zaščite

Vključevanje oseb z začasno zaščito v vzgojno-izobraževalni proces je podrobneje opredeljeno v 29. členu Zakona o začasni zaščiti razseljenih oseb, ki določa, da imajo osebe z začasno zaščito, ki so stare manj kot 18 let, pravico do vključitve in zaključka osnovnošolskega izobraževanja, nižjega in srednjega poklicnega ter srednjega strokovnega in splošnega izobraževanja za pridobitev javno veljavne izobrazbe v javnih in zasebnih šolah, ki se financirajo iz javnih sredstev, pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije. Izobraževanje je zanje brezplačno, izpolnjevati pa morajo vpisne pogoje, ki jih določata Zakon o gimnazijah in Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju.

Osebe z začasno zaščito, ki so starejše od 18 let, se lahko v srednješolsko izobraževanje vključijo pod enakimi pogoji, ki veljajo za udeležence izobraževanja odraslih. Oseba z začasno zaščito se v skladu z 17. členom Uredbe o načinu zagotavljanja pravic osebam z začasno zaščito lahko vpiše v izobraževalne in študijske programe tudi med šolskim oziroma študijskim letom, če ima šola razpoložljiva oziroma prosta mesta, kar za vse ostale kandidate, četudi so slovenski državljani, ne velja. Omenjena uredba ureja tudi postopek vpisa osebe z začasno zaščito v srednjo šolo, ki svoje predhodne izobrazbe ne more izkazati z ustreznimi listinami oziroma spričevali. V tem primeru o vpisu odloči izbrana šola ob upoštevanju smernic Zavoda RS za šolstvo, kjer so določeni elementi začetnega razgovora, ki ga šola s kandidatom opravi na šoli ter možni načini ugotavljanja predznanja in usmeritve za izdelavo osebnega individualnega načrta. Osebe z začasno zaščito, ki se vpišejo v redno srednješolsko izobraževanje imajo pravico do brezplačne malice skladno z 19. členom navedene uredbe in do iz-

²⁰ Predlagana je sprememba Zakona o mednarodni zaščiti in Zakona o začasni zaščiti razseljenih oseb, s katero bi tako prosilci za mednarodno zaščito kot prosilci za začasno zaščito na področju do-visokošolskega izobraževanja pridobili enake pravice kot osebe s priznanim statusom.

posoje učbenikov iz učbeniškega sklada, če ga srednja šola ima oblikovanega, skladno z 81. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, te stroške krije ministrstvo, pristojno za izobraževanje.

Ob začetku šolskega leta 2022/2023 smo v Sloveniji beležili 2.443 otrok iz Ukrajine s statusom začasne zaščite, v starosti od 1-18 let, od tega je v predšolsko vzgojo vključenih 42 % otrok; v osnovnošolsko izobraževanje 65,3 % otrok ter v srednješolsko izobraževanje 21,3 % mladostnikov iz Ukrajine. Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje je v tem obdobju aktivno sodelovalo pri vključevanju ukrajinskih otrok v slovenski sistem vzgoje in izobraževanja, oblikovalo navodila, vzpostavilo spletno aplikacijo za spremljanje števila vključenih otrok, učencev in dijakov v slovenske vrtce in šole ter spletno stran o vključevanju otrok z začasno zaščito v slovenski sistem vzgoje in izobraževanja. Potekalo je intenzivno sodelovanje z Uradom Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov in z osnovnimi šolami. Ministrica je imenovala Delovno skupino za oblikovanje operativnih navodil za vključevanje otrok, učencev in dijakov beguncev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem in Zavod RS Slovenije za šolstvo je pripravil Smernice za vključevanje otrok in mladostnikov z začasno zaščito v vzgojno-izobraževalne zavode (2022), ki so namenjene vodstvenim in strokovnim delavcem v vrtcih, osnovnih ter srednjih šolah za podporo pri vključevanju in delu z otroki in mladostniki.

c) Postopek priznavanja tujega izobraževanja z namenom nadaljevanja izobraževanja

Vključitev kandidata, ki se je predhodno šolal v tujini poteka na podlagi postopka priznavanja tujega izobraževanja z namenom nadaljevanja izobraževanja v skladu z Zakonom o vrednotenju in priznavanju izobraževanja. Izjemo predstavljajo le osebe s statusom mednarodne zaščite in osebe z začasno zaščito, ki nimajo listin, zanje je predviden postopek vključevanja v srednje šole, kot je opisan v predhodnih odstavkih.

4. Višje strokovne šole

Na višjih strokovnih šolah se lahko pod enakimi pogoji kot slovenski državljani izobražujejo državljani držav članic EU, državljani držav, s katerimi ima Slovenija sklenjeno mednarodno pogodbo o vzajemnem izobraževanju (Bosno in Hercegovino, Srbijo, Črno goro, Severno Makedonijo in Kosovim) ter osebe s statusom mednarodne zaščite. V razpisu za vpis v redni študij se lahko razpišejo dodatna vpisna mesta za vpis državljanov držav, s katerimi ima Republika Slovenija sklenjeno mednarodno pogodbo o izobraževanju po načelu vzajemnosti, in sicer največ do treh odstotkov od števila razpisanih vpisnih mest za posamezen program. Tuji državljani se lahko izobražujejo v šolah pod enakimi pogoji kakor državljani Republike Slovenije, če so sami ali vsaj eden od staršev ali skrbnikov ob vpisu rezidenti Republike Slovenije za davčne namene.

a) Vpis oseb s statusom mednarodne zaščite

Prosilcem se omogoči dostop do višješolskega izobraževanja pod pogoji, ki veljajo za državljane Republike Slovenije. Osebe s priznano mednarodno zaščito so pri uveljavljanju obsega pravic na področjih vseh vrst izobraževanja izenačene z državljani Republike Slovenije. Če oseba s priznano mednarodno zaščito svoje formalne izobrazbe ne more dokazati z dokumenti, se lahko na podlagi 32. člena Uredbe o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam s priznano mednarodno zaščito vpiše v začetni letnik programov višjega strokovnega izobraževanja na podlagi potrdila o uspešno opravljenem preizkusu znanja, ki ga izda Državni izpitni center.

b) Vpis oseb s statusom začasne zaščite

Osebe z začasno zaščito, ki so starejše od 18 let, se lahko v izobraževanje na višjih strokovnih šolah vključijo v skladu s predpisi, ki urejajo tovrstno izobraževanje.

Oseba z začasno zaščito se v skladu z 17. členom Uredbe o načinu zagotavljanja pravic osebam z začasno zaščito lahko vpiše v izobraževalne in študijske programe tudi med šolskim oziroma študijskim letom, če ima šola razpoložljiva oziroma prosta mesta, kar za vse ostale kandidate, četudi so slovenski državljani, ne velja.

Dodatne ure slovenščine

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje šolam, ki imajo vključene učence priseljence v prvem in drugem letu šolanja, nudi dodatne ure slovenščine. Dodatne ure učenja slovenščine se priseljenim učencem, ki se prvo leto šolajo v Republiki Sloveniji, zagotavlja že od konca devetdesetih let. V šolskem letu 2021/2022 so bile dodatne ure slovenščine dodeljene 2800 učencem priseljencem v osnovnih ter 527 dijakom priseljencem v srednjih šolah.

a) Predšolska vzgoja

Na predšolski stopnji so za sistemsko vzpostavitev pomoči pri učenju slovenščine kot drugega jezika v zaključni fazi priporočila *Začetno učenje slovenščine kot drugega jezika v vrtcu*²¹. Namenjena so vzpostavitvi izvajanja pomoči poučevanju slovenščine kot drugega jezika za otroke, katerih materni jezik ni slovenščina v predšolskem obdobju (v drugem starostnem obdobju) ter za njihovo lažje in hitrejše vključevanje v sistem vzgoje in izobraževanja in v slovensko družbo za ublažitev nelagodnih občutij, s katerimi se lahko srečujejo, ko se v novih okoliščinah ne morejo več sporazumevati v svojem jeziku. Pomoč pri začetnem učenju slovenščine bi ponudili predvsem otrokom, starejšim od treh let, ki se v slovenski vrtec vključujejo brez predznanja slovenščine, neposredno ob vstopu v vrtec in zatem v kontinuiranih časovnih blokih znotraj samih oddelkov, v katere so vključeni in ne glede na čas trajanja programa: bodisi v dnevni, poldnevni ali krajši program.

Dejavnosti, ki se izvajajo v okviru pomoči pri začetnem učenju slovenščine, so zasnovane komunikacijsko, to pomeni, da se otroci slovenščino učijo v neposrednih sporazumevalnih situacijah, v okviru katerih sistematično spoznavajo slovensko besedišče in sporazumevalne vzorce ter ob tem razvijajo zmožnost poslušanja in govorjenja ter tudi predbralno in predpisalno zmožnost. Ob tem je potrebno zavedanje, da svojega jezikovnega primanjkljaja v slovenščini ne morejo povsem nadoknaditi le v okviru dodatne pomoči, še posebej, če se v vrtec vključujejo v zadnjem ali predzadnjem letu pred šolo, zato iz Priporočila izhaja, da naj bodo tudi vsakodnevne dejavnosti v okviru rednih vrtčevskih skupin naravnane tako, da čim bolj krepijo njihovo jezikovno zmožnost v slovenščini, ker je to temelj tudi za nadaljnje učenje v obveznem osnovnošolskem izobraževanju.

b) Osnovnošolsko izobraževanje

V osnovni šoli se priporoča strnjen in intenziven način izvajanja začetnega pouka slovenščine v prvem letu šolanja. V letu 2020/2021 je v celoti stopila v veljavo sprememba Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (43.c člen), s katero se zagotavlja več dodatnih ur slovenščine za učence priseljence (do 4 učenci - 120 ur; od 5-8 učencev - 160 ur; od 9-17 učencev - 180 ur). Če se učenci vključijo v slovenski šolski sistem v drugem polletju, so v prvem letu deležni manjšega števila ur (35 ur), vendar s tovrstnim izobraževanjem nadaljujejo še v prihodnjem šolskem letu. Od šolskega leta 2020/2021 dalje je predvidena tudi možnost sistemizacije deleža delovnega mesta (DM) strokovnega delavca, če se v začetku šolskega leta v šolo vključi 9 ali več učencev (9-17 učencev - 0,25 DM; 18-26 učencev - 0,50 DM; 27-35 učencev - 0,75 DM; 36-44 učencev - 1 DM). Sprejeti so bili učni načrti za začetni pouk slovenščine po posameznih vzgojno-izobraževalnih obdobjih

²¹ Izhodišča za ta dokument so nastala v okviru projekta Evropskega socialnega sklada EU in Ministrstva za šolstvo in šport RS Uspešno vključevanje otrok, učencev in dijakov migrantov v vzgojo in izobraževanje, ki ga je v letih 2008–2010 izvajal Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V letih 2021 in 2022 so jih na Centru za slovenščino kot drugi in tuji jezik dopolnili, uskladili z obstoječimi smernicami in posodobili.

in od šolskega leta 2020/2021 se dodatne ure, oziroma začetni pouk slovenščine izvaja v skladu z veljavnimi učnimi načrti, kar predstavlja poskus približevanja pogojem učenja novega jezika, ki bi tej skupini učencev omogočil boljšo jezikovno in socialno vključenost v vzgojno-izobraževalni sistem. V kratkoročnem načrtu ministrstva pa je še nadgradnja sistema, saj je predvidena sistemizacija delovnih mest tudi, če se bo v posamezno šolo vključilo zelo majhno število učencev ali posamezni učenec.

c) Srednješolsko izobraževanje

Čeprav je učni jezik slovenščina, znanje slovenskega jezika ni pogoj za vključitev v slovensko srednjo šolo. Ko se kandidat, ki se je predhodno šolal v tujini, vključi v srednjo šolo, opravlja preizkus znanja slovenščine po Skupnem evropskem jezikovnem okviru na ravni A2. Če ga ne opravi, mu šola organizira intenzivni tečaj slovenskega jezika, in sicer ob začetku šolskega leta oziroma v prvem ocenjevalnem obdobju. Tečaj poteka v šoli, kjer je dijak vpisan, učenje slovenskega jezika je zanj obvezno in brezplačno. Dijak, ki se je prvič vključil v izobraževanje po tem, ko je šola že izvedla tečaj, ga lahko opravi v naslednjem šolskem letu.

Število ur tečaja je odvisno od velikosti skupin²². Dijak je deležen do 160 ur učenja slovenskega jezika, če je v skupni od 7 do 12 dijakov, če je v skupini od 4 do 6 dijakov, do 120 ur tečaja slovenskega jezika, če skupina šteje do 3 dijake, pa šola zanje organizira do 90 ur učenja slovenskega jezika.

Po opravljenem tečaju dijak ponovno opravlja preizkus znanja slovenščine na ravni A2. Za dijake, ki niso uspešno opravili preizkusa, šola organizira dodatne ure slovenščine, ki so zanje obvezne, in sicer v obsegu do 70 ur. Če je teh dijakov več kot 24, lahko šola dodatne ure izvede v obsegu do 105 ur. Za dijake, ki so uspešno opravili preizkus, šola organizira dodatne ure slovenščine, če dijaki tako želijo, in sicer v obsegu do 35 ur. Če je teh dijakov več kot 24, lahko šola dodatne ure izvede v obsegu do 70 ur. Dodatne ure slovenščine se izvajajo kot jezikovna podpora predmetom izobraževalnega programa, v katerega je dijak vpisan. Dijak je lahko prvo leto šolanja v Sloveniji ob zaključku šolskega leta neocenjen pri predmetu slovenščina, če ne dosega znanja, potrebnega za pozitivno oceno in vseeno napreduje v višji letnik, izjemo predstavljajo le dijaki zaključnega letnika. S spremembami normativov s 1. 9. 2023 bodo srednje šole lahko sistemizirale dodatno število strokovnih delavcev na delovnem mestu svetovalnega delavca za koordinacijo dela z dijaki priseljenci, in sicer v odvisnosti od števila teh dijakov.

CILJI

Kazalniki mednarodnih raziskav (PISA 2018)²³ kažejo nadpovprečne razlike med dosežki učencev z ozadjem priseljenca in dosežki učencev nepriseljencev. Razlike se kažejo tudi v kazalniku zgodnjega opuščanja izobraževanja. Evropska komisija je objavila Pregled izobraževanja in usposabljanja za leto 2022 (angleško *Education and Training Monitor 2022*), ki predstavlja številne podatke o razvoju nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja po vsej Evropski uniji. Glede na izsledke študije²⁴ je delež učencev v Sloveniji, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (3,1 %) precej pod povprečjem EU (9,7 %), vendar pa je delež tistih, ki zgodaj opustijo šolanje, med mladimi, rojenimi zunaj EU, dvakrat višji (6 %) kot med mladimi, rojenimi v Sloveniji (2,9 %).

Na področju vključevanja in dela z otroki priseljenci se v zadnjem obdobju izkazuje mnoge uspešne prakse kot tudi številni izzivi vzgojno-izobraževalnega dela. Uspešnim praksam je skupno načrtno in sistematično izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela, z zagotavljanjem protokolov vključevanja in dela z otroki, vključenost celotnih kolektivov, vzpostavljanje inkluzivnega okolja, empatičnost in odpr-

²² Skladno s 3. členom Pravilnika o tečaju slovenščine za dijake tujce.

²³ https://www.pei.si/wp-content/uploads/2019/12/PISA2018_NacionalnoPorocilo.pdf

²⁴ <https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2022/sl/country-reports/slovenia.html>

tost strokovnih delavcev in vodstev do raznolikosti ter njihova pripravljenost za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje. Med izzivi oblikovanja uspešnih praks pa izstopa pomanjkanje znanj in izkušenj strokovnih delavcev ter vodstev vrtcev in šol, ki se kaže kot nemoč pri uresničevanju pedagoškega procesa v jezikovno in kulturno heterogenih skupinah oz. oddelkih. Zaradi raznolikosti prvih jezikov in kultur, se v šolah in vrtcih povečuje zahtevnost medsebojnega sporazumevanja med otroki in strokovnimi delavci.²⁵

Osnovne in srednje šole poročajo o pomanjkanju strokovnega kadra za učenje slovenščine ter nizki urni postavki. Za nekatere skupine učencev priseljencev (npr. otroke/mladostnike, prosilce za mednarodno zaščito oz. otroke/mladostnike s priznano mednarodno zaščito, otroke, ki prihajajo iz neslovenskih jezikovnih okolij) je obdobje prilagoditev dveh let prekratko. Obstoječa praksa, rezultati projektov in raziskav (Knaflič, 1998; Brinovec in Krečan, 2010; Briški, 2010; Knez, 2016)²⁶ izkazuje potrebo po sistemski ureditvi področja glede napredovanja znanja v prvem in drugem šolskem letu, saj učenci priseljenci (še posebej, če gre za neslovenske govorce in učence, ki se v šolo vključijo v drugi polovici šolskega leta) prvo šolsko leto s prisotnostjo pri rednem pouku in omejeno količino dodatnega pouka slovenščine kot drugega jezika, ciljev in standardov znanja posameznega razreda ne morejo usvojiti v zadostni meri.

Izkazuje se potreba po dodatnih urah slovenščine tudi v drugem letu vključitve v osnovno in srednjo šolo ter dodatnih urah za strokovno podporo posameznim predmetom pri pripravi na maturo oziroma zaključni izpit. Pomoč potrebujejo tudi dijaki začetnih letnikov, ki so se predhodno vključili v zadnji razred osnovne šole in jezika niso usvojili v zadostni meri. Veliko dijakov tujcev se zaradi jezikovnih ovir in posledično neuspeha v osnovni šoli vključijo v programe nižjega poklicnega izobraževanja. Potreben je razmislek o teh programih, saj so za priseljence krajša in lažja pot do osnovnega poklica kot večletno obiskovanje osnovne šole za odrasle z namenom kasnejšega vključevanja v redno izobraževanje.

Načrtuje se naslednje cilje:

1. Oblikovanje normativnih podlag, ki bodo omogočale uspešno jezikovno integracijo otrok, učencev in dijakov priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem
2. Nadaljnji razvoj učnega gradiva ter skrb za kakovostno poučevanje slovenščine kot drugega in tujega jezika
3. Oblikovanje normativnih podlag za uspešno vključevanje otrok, učencev in dijakov priseljencev v izobraževalno okolje
4. Vzpodbujanje socialne in kulturne integracije otrok, učencev in dijakov priseljencev ter spodbudnega učnega okolja

UKREPI

1. Oblikovanje normativnih podlag, ki bodo omogočale uspešno jezikovno integracijo otrok, učencev in dijakov priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem:

predšolska vzgoja:

- oblikovanje predlogov in rešitev za določanje normativov in podlag za začetno učenje slovenščine kot drugega tujega jezika za vse otroke, katerih materni jezik ni slovenščina v obdobju vključenosti v predšolsko vzgojo (na podlagi sprejetega koncepta bo možno načrtovanje finančnih sredstev);

²⁵ *Koncept vključevanja in dela z otroki priseljenci s smernicami za delo v praksi, ZRSŠ, 2023 – delovno gradivo.*

²⁶ <http://www.medkulturnost.si/wp-content/uploads/2018/09/Predlog-programa-dela-z-otroki-priseljenci.pdf>

osnovnošolsko izobraževanje:

- ob otrokovi vključitvi v osnovno šolo zagotavljanje njegove pravice in dolžnosti do vključitve in obiskovanja začetnega pouka slovenščine, v okviru dopolnilnega izobraževanja ter njegove pravice do postopnega vključevanja k pouku obveznih predmetov;
- predvidi se sistemizacija delovnih mest v celoti, povečanje števila ur učenja slovenščine in možnost izvedbe učenja tudi v drugem šolskem letu (skladno s sprejemom predloga spremembe *Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole*);
- predlog v primeru, če bo z novelo Zakona o OŠ sprejet obvezni drugi tuji jezik v 3. VIO: priprava ukrepov, ki bodo priseljencem omogočile, da namesto drugega tujega jezika poglobljajo znanje slovenščine ali njihovega prvega/maternega jezika;

srednješolsko izobraževanje:

- dodatne ure slovenščine za dijake priseljence tudi v drugem letu vključitve v srednjo šolo;
- učna podpora (individualna ali v manjših skupinah) namenjena pripravi na maturo ali zaključni izpit, za dijake, ki se vključijo v 3. letnik srednjega strokovnega ali gimnazijskega izobraževanja oz. 2. letnik srednjega poklicnega izobraževanja;
- vključitev v intenzivni tečaj slovenščine in k dodatnim uram slovenščine tudi za dijake začetnih letnikov, ki so se predhodno vključili v zadnji razred osnovne šole in jezika niso usvojili v zadostni meri;
- zagotoviti dodatna sredstva za povečanje urne postavke za strokovni kader za učenje slovenščine.

2. Nadaljnji razvoj učnega gradiva ter skrb za kakovostno poučevanje slovenščine kot drugega in tujega jezika:

- priprava učnega gradiva za začetno poučevanje slovenščine učencev v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju, nadgradnja obstoječega učbeniškega in interaktivnega gradiva Križ Kraž (Križ Kraž 2), razvoj merskih instrumentov za spremljanje začetnega učenja slovenščine pri otrocih,
- periodična priprava novih preizkusov znanja slovenščine po Skupnem evropskem jezikovnem okviru na ravni A2.

3. Oblikovanje normativnih podlag za uspešno vključevanje otrok, učencev in dijakov priseljencev v izobraževalno okolje:**predšolska vzgoja:**

- preučitev Sistemskega predloga in rešitve, ki bi določila obliko in možnost spremenjenih normativov v predšolski vzgoji – za otroke v drugem starostnem obdobju v luči uspešne integracije;

osnovnošolsko izobraževanje:

- zagotoviti možnost napredovanja učencev priseljencev, ki se prvič vključijo v osnovno šolo v Republiki Sloveniji v drugem ocenjevalnem obdobju šolskega leta, da lahko ob zaključku pouka neocenjeni napredujejo v naslednji razred, tudi v naslednjem šolskem letu;
- možnost prostovoljnega opravljanja nacionalnega preverjanja znanja za tiste učence priseljence, ki so prvo in drugo šolsko leto vključeni v osnovno šolo;
- zakonska umestitev individualnega načrta aktivnosti (INA) za posameznega otroka, na podlagi večletnih izkušenj s področja načrtovanja in uvajanja INA;

srednješolsko izobraževanje:

- s spremembami normativov s 1. 9. 2023 bodo srednje šole že lahko sistemizirale dodatno število strokovnih delavcev na delovnem mestu svetovalnega delavca za koordinacijo dela z dijaki priseljenci, in sicer v odvisnosti od števila teh dijakov;
- izdelava osebne izobraževalne načrta, ki je za dijake priseljence sedaj opredeljena kot možnost, se določi kot obveznost šole, izdelava pa se tudi za te dijake začetnih letnikov, ki so se predhodno vključili v zadnji razred osnovne šole in jezika niso usvojili v zadostni meri;
- za dijake priseljence, ki imajo v skladu z zakonodajo možnost ponavljanja letnika na način opravljanja samo manjkajočih obveznosti z izpiti, omogočiti, da te obveznosti opravljajo na način kot redni dijaki (prisotnost pri pouku celo šolsko leto, tekoče pridobivanje ocen itd.);
- sprememba predpisov na področju srednjega poklicnega izobraževanja na način, da se omogoči vključitev večjega števila dijakov priseljencev.

4. Vzpodbujanje socialne in kulturne integracije otrok, učencev in dijakov priseljencev ter spodbudnega učnega okolja:

- ukrepi zgodnjega vključevanja otrok v predšolsko vzgojo in možnost vključevanja otrok priseljencev v krajše programe, ki jih izvajajo vrtci in so za starše v celoti brezplačni;
- širitev nabora programov nižjega poklicnega izobraževanja. Veliko dijakov tujcev se namreč zaradi jezikovnih ovir in posledično neuspeha v osnovni šoli pogosto vključi v te programe, ki za priseljence predstavljajo krajšo in lažjo pot do osnovnega poklica, kot večletno obiskovanje osnovne šole za odrasle z namenom kasnejšega vključevanja v redno izobraževanje;
- usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju za zagotavljanje vključujočega, spodbudnega večkulturnega in večjezičnega okolja; podporne aktivnosti za profesionalno okolje in strokovna podpora strokovnim delavcem ter krepitev povezovanja z lokalno skupnostjo.

6 SKLOP III: INTEGRACIJA NA TRG DELA

UVOD

Integracija na trg dela ni pomembna samo iz vidika ekonomske neodvisnosti, vendar prinaša še druge pozitivne vidike vključevanja v družbi. Delovno mesto je lahko prostor srečevanja s slovenskimi državljani in posledično motivacija za učenje slovenskega jezika in spontano spoznavanje slovenske kulture. Predstavlja tudi varovalni dejavnik na področju duševnega zdravja, saj posameznik skozi delo lahko uresničuje svoje življenjske cilje, bodisi neposredno na delovnem mestu ali preko ustreznega plačila cilje na osebni ravni.

Republika Slovenija zaznava na trgu dela pomanjkanje delovne sile, zaradi česar delodajalci posledično manjkajočo delovno silo iščejo zunaj območja Republike Slovenije. Četudi se gospodarska situacija spremeni, se glede na staranje prebivalstva in uvedbe sistema dolgotrajne oskrbe predvideva, da bomo do leta 2030, potrebovali vsaj 10.000 novih zaposlenih samo na področju socialnega varstva.

Zavod RS za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) med delodajalci z 10 ali več zaposlenimi dvakrat na leto izvaja raziskavo »Napovednik zaposlovanja«, katere namen je pridobivanje ocene o gibanju povpraševanja po izdelkih ali storitvah delodajalcev, vpogled v kratkoročne načrte zaposlovanja ter morebitne trenutne in predvidene prihodnje težave pri kadrovanju. Ključni poudarki sodelujočih delodajalcev v zadnji anketi so:

- Obeti delodajalcev so pozitivni, delodajalci napovedujejo 2,6-odstotno rast števila zaposlenih; predvidevajo približno 36,3 tisoč zaposlitev.
- Najbolj pozitivne napovedi glede gibanja zaposlovanja so v gradbeništvu, gostinstvu, drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih ter informacijskih in komunikacijskih dejavnostih.
- V prihodnjega pol leta bodo najpogosteje iskani delavci za preprosta dela v predelovalnih dejavnostih, varilci, vozniki težkih tovornjakov in vlačilcev, zidarji, prodajalci in natararji in delavci v zdravstvu in socialnemu varstvu.
- S pomanjkanjem ustreznih kandidatov za zaposlitev se je v preteklih šestih mesecih soočala več kot polovica delodajalcev (56,8 %). Velika podjetja so se s pomanjkanjem ustreznih kandidatov soočala najpogosteje, to je v več kot 80 % primerov. Podatki kažejo, da se neskladja na trgu dela poglobljajo, težave delodajalcev z iskanjem kadra so vse pogostejše.
- Med poklici, pri katerih imajo delodajalci najpogosteje težave pri iskanju ustreznih delavcev, so vozniki težkih tovornjakov in vlačilcev, varilci, delavci za preprosta dela v predelovalnih dejavnostih, kuharji, zidarji, natararji in čistilci.
- Težave pri iskanju kandidatov po mnenju delodajalcev v največji meri izhajajo iz problematike pomanjkanja kadra na trgu dela. Več kot dve tretjini delodajalcev svoje težave z iskanjem kadra utemeljuje z izrazitim pomanjkanjem (iskanega) kadra na trgu dela.
- 53,9 % delodajalcev v prihodnje pričakuje težave z iskanjem kadra.
- Za dejavnosti gostinstva, zdravstva in socialnega varstva, gradbeništvu ter prometa in skladiščenja je značilen najvišji delež delodajalcev, ki v prihodnje pričakujejo težave z iskanjem kadra. V omenjenih dejavnostih več kot 60 % delodajalcev predvideva, da bodo v prihodnosti imeli težave z iskanjem kadra.

Glede na navedeno in zaradi strukturnih neskladij na trgu dela ter naraščajočega pomanjkanja delavcev v poklicih, ki so na trgu že več let deficitarni, v zadnjih letih narašča tudi število izdanih delovnih dovoljenj in soglasij za zaposlitev tujcev v Republiki Sloveniji.

Tabela I: Število izdanih delovnih dovoljenj in enotnih soglasij k enotnem dovoljenju za prebivanje in delo v RS, Slovenija

LETO	DD	SOGLASJA	SKUPAJ
2016	7.033	9.267	16.300
2017	12.546	12.134	24.680
2018	18.049	20.889	38.938
2019	17.030	26.417	43.447
2020	15.636	20.875	36.511
2021	22.560	23.704	46.264
2022	21.775	26.666	48.441

Iz vseh navedenih razlogov narašča število tujcev (in delodajalcev, ki tujce zaposlujejo), ki se obračajo na Zavod RS za zaposlovanje za dodatne informacije v zvezi s postopki in pogoji za zaposlitev v Republiki Sloveniji (delovna dovoljenja). Dostop do informacij je otežen tujcem (in delodajalcem), ki ne obvladujejo slovenskega jezika, se ne nahajajo v Sloveniji in so obenem nižje izobraženi. Zaradi kompleksnosti področja zaposlovanja tujcev se z vprašanji glede postopkov na ZRSZ obračajo tudi delodajalci, ki bi želeli intenzivnejšo podporo in hitro reševanje postopkov, vezanih na zaposlovanje tujcev. V postopkih se pogosto pojavljajo specializirani servisi in posredniki, ki proti plačilu nudijo informacije in podporo tujcem ter delodajalcem pri urejanju postopkov.

Tujci v Republiki Sloveniji živijo na podlagi različnih dovoljenj, kot jih predvideva Zakon o tujcih. Posamezna dovoljenja za samo izdajo nujno potrebujejo vključitev na trg dela, medtem ko dovoljenja z namenom združevanja družine pogoja vključitve na trg dela nimajo.

Dostop do trga dela, neomejen ali s posebnimi pogoji, je po slovenski zakonodaji zagotovljen večini tujcev. Dostopa do trga dela tako nimajo le prosilci za začasno zaščito, prosilci za mednarodno zaščito v prvih treh mesecih ter tujci, ki so v postopkih vračanja v tujino.

Stopnja delovne aktivnosti tujih državljanov (20-64 let) je podobno kot v povprečju EU nižja kot pri državljanih, a je v Sloveniji ta razlika majhna. To je povezano z visoko stopnjo delovne aktivnosti moških tujih državljanov, ki se v Slovenijo priseljujejo zlasti zaradi zaposlitve in ki imajo višjo stopnjo delovne aktivnosti kot moški domači državljanji. Toda stopnja je pri tujih državljankeh, ki se v Slovenijo pogosteje kot moški priseljujejo zaradi združitve z družino) manjša kot pri domačih državljankeh in tujih državljanih, razlika tujih državljanek do obeh skupin pa je večja kot v povprečju EU. Tako kot pri delovni aktivnosti so razlike med spoloma tudi pri stopnji brezposelnosti. Stopnja brezposelnosti tujih državljanov (20-64 let) je v Sloveniji višja kot pri slovenskih državljanih zlasti zaradi višje stopnje pri tujih državljankeh. Razlike med spoloma so prisotne tudi pri deležu mladih (15-29 let), ki niso delovno aktivni ali v izobraževanju (NEET), kjer prav tako izstopa velik delež pri ženskah.²⁷

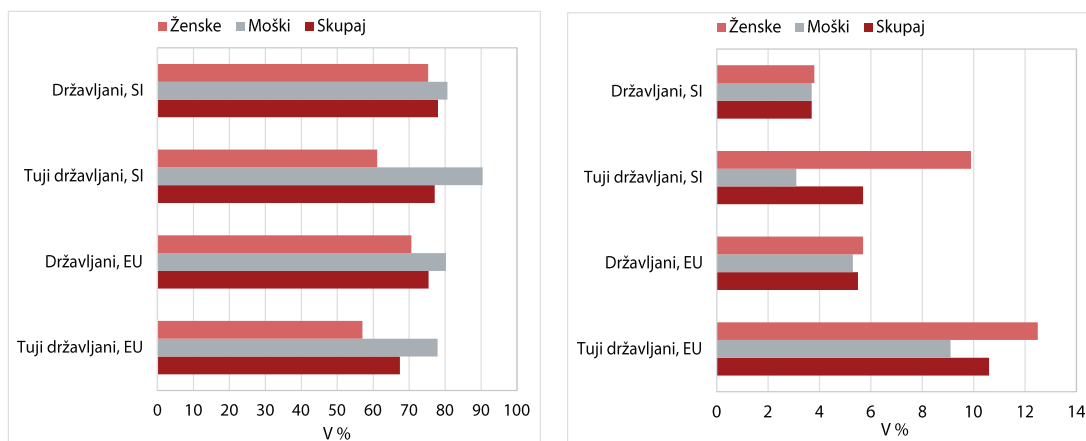
Tudi Poročilo o produktivnosti (Umar, 2022) ugotavlja, da so priseljenci, ki niso zaposleni, zlasti ženske potencialni vir dodatne delovne sile.²⁸ Toda tudi številne priseljenke, ki bi se želele zaposliti, se

²⁷ Delež NEET (15-29 let) je bil leta 2022 pri tujih državljankeh 24,8 % (državljanke Slovenije: 8,5 %) in pri tujih državljanih 8,7 % (državljanji Slovenije: 7,2 %) (Eurostat, 2023).

²⁸ Gl. Umar, Poročilo o produktivnosti (2022): https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/sporocila_za_javnost/2022/Sporocila_za_javnost/Konferenca_PoP22/PoP_2022_s.pdf

pogosto zaradi družinskih obveznosti in drugih razlogov na trg dela ne vključujejo. Za nizko izobražene priseljenke (te imajo najnižjo stopnjo delovne aktivnosti) in srednješolsko izobražene bi zlasti krepitev vseživljenjske karijerne orientacije in izobraževanja ter (pre)usposabljanja lahko prispevala k njihovi večji participaciji na trgu dela ter s tem k večji ponudbi deficitarnih znanj in veščin.

Slika 1: Stopnja delovne aktivnosti, 20-64 let, 2022, v % in stopnja brezposelnosti, 20-64 let, 2022, v %

Vir: Eurostat, 2023.

Tujci so na trgu dela ena izmed najranljivejših skupin. Nepoznavanje zakonodaje, predpisov s področja dela, samozaposlovanja in zaposlovanja ter nepoznavanje slovenskega jezika s strani tujih delavcev, predstavlja določena tveganje za izkoriščanja le teh s strani posameznih delodajalcev ali organiziranih kriminalnih združb. Izkoriščanja tujih delavcev s strani delodajalcev so lahko povezana z (neiz)plačilom za delo, neplačilom prispevkov za socialno varnost, nadomestila za čas bolniške odsotnosti in/ali prekomernega nadurnega dela, z razporeditvijo delovnega časa, siljenjem v za delavca škodljive načine prenehanja delovnega razmerja, odjavo delavcev iz socialnih zavarovanj za nazaj, ne prijavo poškodbe pri delu ter psihičnim nasiljem (kazniva dejanja opredeljena v dvaindvajsetem poglavju Kazenskega zakonika, Ur. I. RS, št. 50/12, s spremembami in dopolnitvami, v nadaljevanju KZ). Zlorabe s strani organiziranih kriminalnih združb pa se lahko kažejo kot kazniva dejanja trgovine z ljudmi in spravljanje v suženjsko razmerje (112. in 113. čl. KZ).

Slovenija v primerjavi z drugimi evropskimi državami nima razvitih aktivnosti namenjenih pomoči tujcem še pred prihodom v Slovenijo. Nekatere države tako tujcem omogočajo možnost učenja jezika v matični državi, ki je pogoj za zasedbo določenih delovnih mest. Vsekakor pa je informiranje v matični državi ključnega pomena za hitrejšo integracijo na trg dela.

Kulturne in razvedrilne dejavnosti v EU-27 so med epidemijo doživele občuten in hkrati največji padec med dejavnostmi. Med letoma 2019 in 2021 se je število delovno aktivnih v njih znižalo za približno 100.000 oseb oz. za 10 %. V Sloveniji je bil padec še večji. Po podatkih Statističnega urada RS iz Ankete o delovni sili se je število delovno aktivnih v skupini Kulturne in razvedrilne dejavnosti v obdobju 2019–2021 zmanjšalo za 9.900 oseb prek 7.400 na 6.700 oseb. Leta 2021 je bilo torej v tej skupini 3.200 delovno aktivnih manj kot v letu 2019, kar predstavlja 32 % padec.

Javni zavodi in nevladne organizacije v kulturi se pri iskanju tehničnega in podpornega kadra srečujejo z izzivi, kot so pomanjkanje ustreznega kadra, starajoč se kader, dolgotrajne bolniške odsotnosti zaradi poklicnih poškodb, premalo sredstev, premalo kvot za zaposlitve in umeščenost v prenizke plačne razrede znotraj javnega sektorja, idr. Kadra z ustrežno usposobljenostjo primanjkuje na številnih področjih kulture, povpraševanje po delavcih pa je večje, kot je na trgu dela oseb s primerno izobrazbo in izkušnjami, poklici so številnim manj zanimivi zaradi manka možnosti kariernega napredka. Za številne poklice ni urejena niti nacionalna poklicna kvalifikacija, zato so tehnični kadri po-

gosto samoizobraženi oziroma njihovo izobraževanje poteka preko mentorstva. Mentorska shema v tem primeru zmanjšuje različna tveganja, s katerimi se ob zaposlovanju srečujejo priseljenci, pomeni lažjo integracijo, saj delo poteka kolektivno, mentorirana oseba pa ni prepuščena sami sebi.

CILJI

1. Zagotoviti tujcem, bodočim delodajalcem in delodajalcem informacije povezane z vključevanjem na trg dela na enem mestu ter možnosti osebnega svetovanja v Sloveniji ter v državah, s katerimi ima Republika Slovenija sklenjene sporazume

Informacije ter podpora mora biti zagotovljena:

- tujim delavcem, ki iščejo zaposlitev ali so zaposleni v Sloveniji;
- delodajalcem, ki nameravajo zaposliti ali že zaposlujejo tuje delavce;
- vsem drugim, ki potrebujejo informacije, svetovanje in administrativno pomoč pri urejanju dokumentacije glede vstopa in prebivanja v Sloveniji, zaposlovanja in dela, možnosti izobraževanja in usposabljanja, novosti s področja nacionalne zakonodaje pri zaposlovanju tujcev ter pravic pri delu, socialnem in zdravstvenem varstvu v Sloveniji.

Ciljne skupine bodo tako lažje prišle do:

- informacij s področja možnosti in pogojev za zaposlitev in delo;
- informacij o postopkih in potrebni dokumentaciji za pridobitev vizuma, dovoljenja za bivanje v Sloveniji in ustreznih delovnih dovoljenj glede na namen vstopa in prebivanja v Sloveniji;
- informacij o pravicah in obveznostih, ki izhajajo iz delovnopravne ureditve, in o postopkih varstva pravic v primeru njihovih kršitev;
- informacij o postopkih in pogojih za uveljavljanje pravic ob izteku ali prenehanju zaposlitve;
- pomoči pri administrativnih postopkih in premagovanju drugih ovir;
- pomoči pri uporabi sodobnih spletnih storitev.

2. Povečati število tujk, ki so vključene v trg dela

Potrebno je zagotavljati programe socialne aktivacije, ki s svojim celostnim pristopom prispevajo k izboljšanju socialne vključenosti oseb in k povečanju njihovih zaposlitvenih možnosti. Programi socialne aktivacije v posebnem sklopu kot ciljno skupino naslavljajo (polnoletne) ženske iz drugih kulturnih okolij in (povečini) z jezikovnimi ovirami.

3. Preprečevati izkoriščanje tujcev na trgu dela s strani delodajalcev

Zaradi same problematike izkoriščanja tujcev je potrebno povečati proaktivno dejavnost policije z nadzori nad spoštovanjem predpisov s strani delodajalcev, ter predvsem v obliki odkrivanja, preiskovanja in preprečevanja delovanja organiziranih hudodelskih združb. Dejavnosti policije morajo biti na vseh ravneh usmerjene v zaznave kaznivih dejanj povezanih s kršitvami pravic tujih delavcev. Namen je oslabiti delovanje organiziranih hudodelskih združb, ki z zlorabo zakonitih instrumentov pridobivajo, zbirajo ali organizirajo nedovoljeno preseljevanje ter posledično izvajajo kršitve pravic delavcev kot tudi zagotoviti, da delodajalci s svojimi dejanji ne bodo kršili pravic tujcev oz. da bodo v primeru kršitev ustrezno sankcionirani.

4. Povečati število tujcev vključene v tehnične in podporne poklice v javnih zavodih in nevladnih organizacij v kulturi

UKREPI

1. Vzpostavitev INFO točke znotraj Zavoda RS za zaposlovanje

Za doseg cilja »Zagotoviti tujcem, bodočim delodajalcem in delodajalcem informacije povezane z vključevanjem na trg dela na enem mestu ter možnosti osebnega svetovanja v Sloveniji ter v državah, s katerimi ima Republika Slovenija sklenjene sporazume« in »Preprečevati izkoriščanje tujcev na trgu dela s strani delodajalcev« se predvideva ponovna vzpostavitev in nadgradnje nekoč že uspešnega projekta INFO točka ta tujce.

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje bo preko ukrepa INFO točke v državi izvora izvajal informiranje in svetovanje, usposabljanje in izobraževanje delavcev migrantov v Republiki Sloveniji in v okviru pred integracijskih ukrepov tudi v njihovih izvornih državah, kjer ima RS sklenjene sporazume (Republika Srbija, Bosna in Hercegovina,...).

Kljub temu, da bi bila točka centralna, pa bi imela tudi mobilno enoto, ki bi bila na voljo za svetovanje v različnih krajih Slovenije ter se tako čim bolj približala delavcem.

Nadgradnja »Info točke« so integracijski in predintegracijski ukrepi.

Namen predintegracijskih ukrepov v državah izvora je večslojen in je neposredna posledica informacij delodajalcev, da ne pridobijo potrebnega števila delavcev, prav tako ne dobijo ustrezno kvalificirane kadra. Ukrepi bodo namenjeni:

- Osebnemu srečanju s potencialnimi delavci,
- Sejmi in možnosti pridobitev informacij o pravicah in obveznostih ter kulturi in zahtevah v Republiki Sloveniji, pred sklenitvijo delovnega razmerja,
- Za iskan kader možnost jezikovnega izobraževanja za pridobitev delovnega dovoljenja (skladno z Zakonom o rabi slovenskega jezika).

Takšni ukrepi predstavljajo zapolnitev vrzeli, ki je nastala z intenzivno gospodarsko rastjo in omogočajo delavcu tujcu, da pridobi dejanske informacije, znanje in vedenje pred vključitvijo na slovenski trg dela. Info točka v Sloveniji bo tako predstavljala izhodišče za delo na pred integracijskih ukrepov v državi izvora in bo delovala na podlagi aktualnih informacij iz slovenskega trga dela in na podlagi informacij, ki jih redno pridobivajo pisarne za delodajalce v okviru ZRSZ.

Predvideni rezultati tovrstnega ukrepa glede na aktivnosti v tujini so:

- število informiranj za delavce migrante v državah izvora pred odhodom na zaposlitev v RS: 5. 000/letno
- število zaposlitvenih sejmov v tretjih državah: do 5 letno
- število informacijskih delavnic: 10 letno
- Število svetovanj prek predala info-tujci@ess.gov.si: 2.000 letno
- Število udeležencev tečajev slovenskega jezika v državah izvora: 300 letno

2. Seznanjanje z informacijami podanih s strani Policije

Za namen seznanjanje tujcev s koristnimi informacijami s spletne strani Policije v slovenskem in angleškem jeziku (po potrebi tudi drugimi jeziki), bo Policija izdala vizitke, ki bodo tujci preko QR kode privedle do koristnih informacij. Spletna stran na katero se dostopa preko QR kode omogoča tudi hiter dostop do družbenih omrežij, na katerih je slovenska policija aktivna in predstavlja svoje delo oz. poslanstvo (Twitter, Instagram, Facebook in Youtube). Natisnjene vizitke s QR-kodami bo možno uporabiti v raznih uradih, ki nudijo različne servise tujcem, Veleposlaništvih Republike Slovenije v tujini, na sejmskih prireditvah, ki se jih udeležuje policija, promocijah poklica, dnevih odprtih vrat, informativnih dnevih in ostalih oblikah policijskega dela v skupnosti.

3. Socialna aktivacija z namenom približevanja ciljnih skupin trgu dela

Programi socialne aktivacije s svojim celostnim pristopom prispevajo k izboljšanju socialne vključenosti oseb iz ciljne skupine in k povečanju njihovih zaposlitvenih možnosti. V okviru izvajanja socialne aktivacije se zasleduje doseganje dveh specifičnih ciljev: zagotavljanje dostopnih, raznolikih in kakovostnih programov socialne aktivacije, ki osebam iz ciljne skupine zagotavljajo razvoj socialnih kompetenc, dvig funkcionalnih kompetenc za aktivno reševanje socialnih problematik, dvig motivacije in opolnomočenje za vstop na trg dela, dvig oziroma pridobitev delovnih kompetenc ter okrepitev sodelovanja različnih deležnikov v lokalnem/regionalnem okolju, ki se aktivno ukvarjajo z osebami iz ciljne skupine. Programi socialne aktivacije v posebnem sklopu kot ciljno skupino naslavljajo (polnoletne) ženske iz drugih kulturnih okolij z jezikovnimi ovirami, ki so: upravičenke/prejemnice DSP ali na podlagi ZUTD vpisane v evidenco brezposelnih oseb ali na podlagi ZUTD vpisane v evidenco oseb, ki so začasno nezaposeljive ali neaktivne osebe s kompleksno socialno problematiko.²⁹

4. Izboljšati pregon kršiteljev delovne in socialne zakonodaje

Za izvajanje tega ukrepa je potrebno okrepiti sodelovanje in izmenjavo informacij Policije z Europolom, policijami držav članic EU in tretjih držav. Pri tem je treba spodbujati pravočasno mednarodno izmenjavo ugotovitev in kriminalističnih obveščevalnih podatkov ter izvedbe skupnih preiskav, z namenom usklajenega in učinkovitega preprečevanja nedovoljenih migracij in organizirane kriminalitete (sužnjelastništvo, trgovina z ljudmi).

Ravno tako je potrebno z ostalimi nadzorstvenimi organi s tega delovnega področja, kot so IRSD, FURS, TIRS, IRSNZ in ostali, izvajati nadzore nad delodajalci, ki zaposlujejo tuje delavce in ugotavljati kršitve iz področja spoštovanja predpisov s področja dela, samozaposlovanja in zaposlovanja tujcev.

V skladu z reorganizacije policije po vstopu Republike Hrvaške v Schengen bodo te naloge izvajali policisti Policijskih postaje za izravnalne ukrepe (v nadaljevanju PPIU) in policisti na policijskih postajah v Skupinah za izravnalne ukrepe. Posamezna PPIU ima skupino za izvajanje izravnalnih ukrepov ter skupino za obravnavo tujcev. Policisti v skupinah za obravnavo tujcev imajo poleg splošnih znanj in veščin tudi posebna znanja, ki so potrebna za odkrivanje in preiskovanje zlorab zakonitih institutov prebivanja.

5. Vzpostaviti mentorsko shemo za tujce za zaposlovanje na področju kulture

Pilotni projekt Spodbujanje ciljnega zaposlovanja tehničnih in podpornih poklicev bo skozi metode izobraževanja, mentorskega usposabljanja in zaposlovanja krepil integracijske politike in skrbel za večjo vključenost skozi polje kulture, ki tudi sicer pomembno prispeva k vključenosti v družbo. Na drugi strani bo ukrep odgovoril na perečo pomanjkanje kadrov v tehničnih in podpornih poklicih v kulturi, ki v tem trenutku močno otežuje uspešno delovanje v kulturi.

Ukrep se bo izvajal v obliki pilotnega dvoletnega razpisa, na katerega se bodo lahko prijavi nevladne organizacije in javni zavodi v kulturi. Prek razpisa bodo prijavitelji lahko pridobili sredstva za sofinanciranje enoletne zaposlitve priseljenca v višini do 100% plače v prvem letu ter do 70% v drugem letu. Manjši obseg sredstev bo namenjen za stroške mentorja v isti organizaciji. Organizacija bo morala na razpis priložiti mentorski načrt usposabljanja. Na tak način bo zaposlitev pridobilo približno 20 oseb.

²⁹ V obdobju 2019-2022 se je za to ciljno skupino izvajalo 5 projektov socialne aktivacije, v okviru katerih so se izvajali programi v 8 krajih izvedbe. Nov razpis za socialno aktivacijo je načrtovan v letu 2023.

7 SKLOP IV: INTEGRACIJA V LOKALNO OKOLJE

UVOD

Lokalno okolje, v katerem tujec živi, je najpomembnejše in najbolj ključno v samem procesu integracije. Vključenost v lokalno okolje pomeni vključenost v družabno, kulturno, gospodarsko in tudi politično življenje. Ker je integracija dvosmeren proces med tujcem in lokalnim okoljem, kljub trudu posameznika le-ta ne bo vključen, v kolikor ga ta izključi.

Številne lokalne oblasti so seznanjene z izzivi vključevanja zaradi prisotnosti dolgotrajno naseljenih migrantov v njihovem okolju in so samoiniciativno razvile dobre prakse. V mnogih primerih v občinah delujejo tudi nevladne organizacije s programi za podporo migrantom, zlasti ranljivim. Občine vedo, da za uspešno integracijo potrebujejo povezovanje različnih politik in da se to lahko zgodi samo prek dobrega in učinkovitega med nivojskega in medsektorskega usklajevanja.

Večina nalog v pristojnosti občine se nanaša na področja prostorskega načrtovanja, gradnje objektov, lokalnih javnih služb, varstva okolja, osnovnega šolstva, varstva otrok in drugih. Država lahko občini prenese v opravljanje posamezne naloge iz državne pristojnosti, če za to zagotovi tudi sredstva.

Delovna področja, na katerih imajo občine v skladu s svojo splošno pristojnostjo naloge, so primeroma opredeljena v Zakonu o lokalni samoupravi (ZLS). Konkretno je večina občinskih nalog določena v zakonih, ki urejajo posamezna področja javne uprave (prostorsko načrtovanje, graditev objektov, lokalne javne službe varstva okolja, osnovno šolstvo, varstvo otrok in druge). Med delovnimi področji lokalne uprave nalog vključevanja tujcev ni.

Župani poznajo svoja mesta in kraje ter kje so najboljše priložnosti za novince. Vedo, kako migranti lahko prispeva na številnih področjih, od odpravljanja vrzeli v zaposlovanju do diverzifikacije gospodarstva in kulture priložnosti za vse prebivalce. Številne lokalne oblasti so seznanjene z izzivi vključevanja zaradi prisotnosti dolgotrajno naseljenih migrantov v njihovem okolju.

V tujini, pa tudi že v Sloveniji, nekatere lokalne skupnosti zaznavanje ter reševanje problematike vključevanje tujcev instrumentalizirajo v obliki svetov za vključevanje tujcev. Lokalni sveti so tako posvetovalni organ sestavljen iz predstavnikov občin, javnih zavodov, nevladnih organizacij in društev, ki so jih ustanovili tujci. Namen tovrstnih svetov sta tako hitra zaznava problemov tujcev in njihovo reševanje kot tudi svetovanje pri sprejemanju lokalnih strategij in aktov.

Tujci so ena izmed skupin, ki so lahko zelo hitro socialno izključeni. Nepoznavanje jezika in ozka socialna mreža sta glavna dejavnika socialne izključenosti. Stopnja socialne izključenosti³⁰ tujih državljanov je bila v Sloveniji leta 2021 (na dohodkih iz leta 2020) višja kot pri slovenskih državljanih in tako kot pri slovenskih državljanih med nižjimi med državami EU.³¹ Nižja kot v povprečju EU je bila tudi stopnja tveganja revščine tujih državljanov (18 let ali več), a približno dvakrat višja kot pri slovenskih

³⁰ Stopnja tveganja socialne izključenosti je sestavljena iz treh kazalnikov: stopnja tveganja revščine, stopnja zelo nizke delovne intenzivnosti in stopnja resne materialne in socialne prikrajšanosti. Vir za izračun kazalnikov je raziskava EU-SILC. Več o metodologiji gl. Umar, Poročilo o razvoju 2023 (https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj_slovenije/2023/slovenski/POR2023.pdf).

³¹ Leta 2021 je socialno izključenost v Sloveniji tvegalo 22,6 % tujih državljanov (18 let ali več) in v EU 40,4 % ter 13,4 % domačih državljanov (EU: 19,5 %) (Eurostat, 2023).

državljanih.³² Veliko bolj kot otroci slovenskih državljanov so tveganju revščine izpostavljeni otroci (do 17 let) tujih državljanov.³³

Za preprečevanje socialne izključenosti so zelo pomembni socialnovarstveni programi, družinski centri, večgeneracijski centri, mladinski centri ter drugi programi, ki povezujejo tujce z lokalnim prebivalstvom.

Socialnovarstveni programi so namenjeni preprečevanju in reševanju socialnih stisk posameznih ranljivih skupin prebivalstva ter v določenih primerih tudi vzdrževanju sprejemljivega socialnega stanja posameznikov. Izvajajo jih nevladne organizacije ter nekateri javni socialnovarstveni zavodi, predstavljajo pa dopolnitev ali alternativo socialnovarstvenim storitvam. Mreže socialnovarstvenih programov se oblikujejo za posamezna področja oziroma posamezne ciljne skupine, in sicer na področju pomoči žrtvam nasilja, zasvojenosti, duševnega zdravja, pomoči brezdomcem, pomoči otrokom in mladostnikom, prikrajšanim za primerno družinsko življenje in s težavami v odraščanju, pomoči starejšim, socialnega vključevanja Romov, migrantov ter preprečevanja in odpravljanja socialnih stisk drugih ranljivih skupin. Socialnovarstveni programi so namenjeni tudi odpravljanju socialnih stisk prosilcev za mednarodno zaščito, beguncev ter ekonomskih migrantov in njihovih družinskih članov.³⁴ Omenjeni programi vključujejo informiranje in svetovanje, koordinacijo, podporo ter izvajanje pomoči in samopomoči. V okviru javnega razpisa za sofinanciranje izvajanja socialnovarstvenih programov v letu 2022 so prijavitelji za prijavo programa za odpravljanje socialnih stisk prosilcev za mednarodno zaščito, beguncev ter ekonomskim migrantom in njihovim družinskim članom prejeli dodatne točke.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva 2022-2030 predvideva, da bodo socialnovarstveni programi za tujce potekali (in se krepili) tudi v prihodnje. Gre predvsem za programe psihosocialne podpore in programe za aktivno in kakovostno preživljanje (prostega) časa (dnevni centri). Oseba (begunec, prosilec za mednarodno zaščito, tujec), ki se srečuje s psihosocialno stisko ali potrebuje pomoč pri lažjem vključevanju v lokalno okolje, se tako lahko vključi v aktivnosti, ki se izvajajo v okviru mreže socialnovarstvenih programov. V programih so zaposleni strokovni delavci in sodelavci, ki nudijo strokovno podporo in pomoč.

Poleg programov, ki kot ciljno skupino naslavljajo migrante, so slednjim na voljo tudi drugi socialnovarstveni programi, ki naslavljajo specifične potrebe najbolj ranljivih skupin prebivalstva (programi za otroke in mladostnike, programi za žrtve nasilja, programi za osebe s težavami v duševnem zdravju, programi za LGBT populacijo itd.).

Socialnovarstveni programi naslavljajo cilje v okviru dejavnosti na področju socialnega vključevanja in spodbujanja aktivne participacije v družbi, dejavnosti na področju informiranja in zagovorništva ter dejavnosti za naslavljanje specifičnih potreb najbolj ranljivih skupin migrantov.

Program za odpravljanje materialne prikrajšanosti je ukrep, ki se v Sloveniji izvaja od leta 2014.³⁵ Ukrep prispeva k odpravljanju najhujših oblik revščine z zagotavljanjem nefinančne pomoči materialno in socialno najbolj ogroženim osebam v Sloveniji (tudi migrantom), in sicer v obliki paketov s

³² Stopnja tveganja revščine tujih državljanov (18 let ali več) je bila leta 2021 (zadnji mednarodni podatki); na dohodkih EU-SILC iz leta 2020) 21,4 % (EU 32,3 %), in domačih državljanov 11,7 % (EU: 14,8 %) (Eurostat, 2023).

³³ V Sloveniji je bila po podatkih EU-SILC leta 2021 (na dohodkih iz leta 2020) stopnja tveganja revščine otrok tujih državljanov 32,2 % in 8,1% otrok slovenskih državljanov (Eurostat, 2023).

³⁴ V letu 2023 v okviru socialnovarstvenih programov potekajo 3 programi, in sicer:

- Svetovanje, zagovorništvo in psihosocialna pomoč za brezdomce, prosilce za mednarodno zaščito in osebe z mednarodno zaščito ter druge migrante v Republiki Sloveniji (izvajalec Slovenska filantropija)
- Pomoč pri integraciji migrantov (izvajalec Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto)
- Dnevni center za migrante v Ljubljani in Mariboru (izvajalec Slovenska filantropija)
- Pisane sanje (izvajalec Društvo Mozaik – društvo otrok)

³⁵ Program se je v evropski finančni perspektivi 2014-2021 imenoval Program za hrano on/ali materialno pomoč.

hrano ter z izvajanjem različnih spremljevalnih ukrepov, ki spodbujajo njihovo socialno vključevanje. Ukrep se sofinancira iz evropskih sredstev. V okviru programa se izvajata dejavnosti nakup blaga (hrana in osnovni materialni pripomočki) ter razdeljevanje pomoči najbolj ogroženim in izvajanje spremljevalnih ukrepov. Z nakupom blaga se zagotavlja redna nabava in dobava hrane in osnovne materialne pomoči v skladišča partnerskih organizacij,³⁶ ki so v postopku javnega razpisa izbrane za razdeljevanje pomoči in izvajanje spremljevalnih ukrepov. Spremljevalni ukrepi so namenjeni vzpostavljanju socialnega stika z osebami, informiranju in motiviranju oseb za vključitev v različne programe socialnega vključevanja, ki se izvajajo na nacionalnem oziroma regionalnem nivoju, svetovanje glede upravljanja družinskega proračuna, zdrave prehrane, higiene ipd.

V Sloveniji deluje 12 centrov za družine, ki zagotavljajo prostor za neformalno druženje in izvajajo vsebine, kot so izobraževalne in praktične delavnice na temo razvijanja pozitivnega starševstva, izvajanje počitniških aktivnosti za otroke in organizirane delavnice za otroke oziroma mladostnike ter svetovanje z namenom izboljšanja sposobnosti obvladovanja čustev, gradnje pozitivne samopodobe, učenje reševanja raznovrstnih problemov, ipd.

V vsebine centrov za družine se lahko vključi vsakdo, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino.

Za konkretne teme in dileme se išče rešitve in odgovore, ki so prilagojeni specifični situaciji otrok, mladostnikom oziroma družinam. Med drugim se tako izvajajo delavnice, prilagojene migrantom v lokalnem okolju na način povezovanja vsebin, kot sta integracija in učenje starševskih kompetenc, zagotovljeno je počitniško varstvo za otroke, prav tako pa ima vsak posameznik (otrok, mladostnik, starš) možnost vključiti se tudi v delavnice in individualno svetovanje za izboljšanje sposobnosti obvladovanja čustev, gradnje pozitivne samopodobe, učenje reševanja raznovrstnih problemov, ipd.

MDDSZ je v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 vzpostavilo mrežo 15 večgeneracijskih centrov (VGC) po celotni Sloveniji. Namen VGC je ponujati raznolike, dostopne in kakovostne preventivne programe, namenjene ranljivim družbenim skupinam, na ta način prispevati k dvigu kakovosti življenja ranljivih skupin ter preprečevati zdrs v socialno izključenost in revščino. Izvajalci projektov VGC so bili izbrani na javnem razpisu.

V letih 2017-2021 so vsebine, namenjene integraciji migrantskih in begunskih družin, zlasti otrok in mladostnikov, izvajali v vseh, torej 15 VGC, skupaj so v okviru vsebin izvedli preko 17.000 ur aktivnosti. Vsebine, namenjene socialni vključenosti romskih družin, zlasti otrok in mladostnikov, so izvajali na območjih večje prisotnosti Romov, v okviru vsebin so v 5 VGC skupaj izvedli preko 6.000 ur aktivnosti. VGC so poročali o izkazanih velikih potrebah po vključevanju tujcev zlasti iz držav nekdanje Jugoslavije, na nekaterih območjih so aktivno sodelovali z begunci ter tujci iz bližnjevzhodnih držav, z romsko ter naraščajočo albansko skupnostjo. Pogosto prihaja zlasti do jezikovnih ovir, kar tujcem preprečuje aktivnejše udejstvovanje, zato so VGC ponujali brezplačne jezikovne tečaje ter učno pomoč za otroke in mladostnike.

Glede na mednarodne primerjave je pričakovati, da bosta dve tretjini tujcev nastanjeni v večjih urbanih središčih.

Tuji državljani se pogosteje kot slovenski državljani soočajo slabo dostopnostjo stanovanj. Delež tujih državljanov, ki živijo v prenaseljenih stanovanjih je precej višji kot v primeru domačih državljanov³⁷ in tudi stanovanjski stroški tuje državljanke v povprečju bolj obremenjujejo kot domače državljanke³⁸

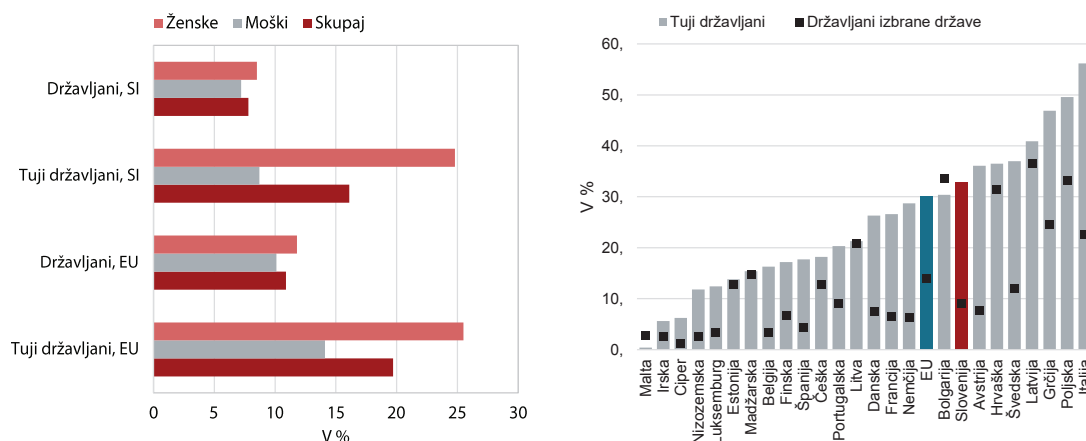
³⁶ Trenutno Rdeči križ Slovenije in Slovenska karitas.

³⁷ Delež tujih državljanov (18 let ali več), ki živijo v prenaseljenih stanovanjih, je bil leta 2021 32,9 % in delež slovenskih državljanov 9,0 % (Eurostat, 2023).

³⁸ Delež tujih državljanov (18 let ali več), ki jih stanovanjski stroški močno obremenjujejo, je bil leta 2021 14,3 % in delež slovenskih državljanov 4,0 % (Eurostat, 2023).

Nekateri se soočajo tudi z diskriminacijo pri najemu ali nakupu stanovanja.³⁹ Tako Poročilo o razvoju 2022 (Umar, 2022)⁴⁰ ugotavlja, da so prisotne pomanjkljivosti glede zagotavljanja ustreznih delovnih in življenjskih pogojev tujcev. V Slovenijo se priseljujejo zlasti nizko in srednješolsko izobraženi, praviloma na slabše plačanih delovnih mestih, ki so, kot opozarjata Delovna skupina za azil in Delavska svetovalnica (2021), pogosto podvrženi neustreznim delovnim in bivanjskim pogojem. Navedeno lahko zmanjšuje njihovo motivacijo za to, da bi v Sloveniji ostali dlje časa in dolgoročno povečali ponudbo delovne sile, zato integracijske politike zahtevajo okrepljeno pozornost.

Slika 2: Delež mladih (15-29 let), ki niso delovno aktivni ali v izobraževanju (NEET), 2022, v % in delež prebivalcev (18 let ali več), ki živijo v prenaseljenih stanovanjih, 2021, v %

Vir: Eurostat, 2023.

Pričakuje se, da službe in ustanove, pristojne za posamezno področje uveljavljanja pravic, obravnavajo tujce, še posebej ranljive skupine, nemoteno. Zato je treba nespornost, nepoznavanje jezika in druge komunikacijske ovire premagovati s pomočjo prevajalcev in kulturnih mediatorjev.

V Sloveniji se medkulturna mediacija vpeljuje šele v zadnjih nekaj letih, pri čemer je njeno vpeljevanje osnovano na različnih projektih.

V javnem zdravstvu je bil prvi dokumentiran pilotni poskus vpeljevanja medkulturne mediacije v okviru projekta Skupaj za zdravje (2013–2016). O tem, zakaj to vlogo zavzemajo predvsem ali le ženske, lahko le predpostavljamo. Iz njihovih zgodb razumemo, da je večina tujejezičnih oseb, s katerimi so bili v stiku v procesih medkulturne mediacije, žensk ali otrok. Gre za projekt Nadgradnja in razvoj preventivnih programov ter njihovo izvajanje v primarnem zdravstvenem varstvu in lokalnih skupnostih – Krepitev zdravja za vse (2018–2019), ki se je izvajal v 25 zdravstvenih domovih po Sloveniji. Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) je v tem projektu zagotavljal strokovno podporo v okviru projekta MoST, med drugim tudi na področju medkulturne mediacije. V letu 2018 so zdravstveni domovi v okviru projekta Krepitev zdravja za vse začeli z vpeljevanjem medkulturne mediacije, kar se je nadaljevalo in okrepilo v letu 2019. Prevedeni so bili belgijski standardi za medkulturno mediacijo v zdravstvu, ki so jih s pomočjo medkulturnih mediatorjev v projektu prilagodili trenutnim potrebam v zdravstvu v Sloveniji. Naslednji korak v tej smeri je bilo tudi sodelovanje pri oblikovanju kasneje potrjene nacionalne poklicne kvalifikacije za medkulturno mediacijo na Centru za poklicno izobraževanje leta 2020.

³⁹ Medvešek idr., 2022, Mnenja priseljencev in potomcev priseljencev o integraciji in integracijski politiki v Sloveniji: (<http://www.inv.si/DocDir/projekti/Izzivi%20integracije/Mnenja%20ve%C4%8Dinskega%20prebivalstva%20Slovenije%20o%20priseljivanju,%20priseljencih%20in%20integraciji.pdf>).

⁴⁰ Gl. Umar, 2022: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/razvoj_slovenije/2022/slovenski/POR2022_splet2.pdf

Tujci kot tudi vsi javni uslužbenci, ki prihajajo v stik z njimi, takoj po njihovem prihodu potrebujejo pomoč medkulturnih mediatorjev, saj drugače obstaja velika nevarnost, da tujci ne morejo izkoristiti svojih pravic. Potrebo po mediatorjih poleg zdravstvenih ustanov poročajo tudi iz šol in upravnih enot.

Strokovnim delavcem, ki pri svojem delu prihajajo v stik z migranti, bi bilo treba zagotoviti usposabljanja na področju razvijanja medkulturnih kompetenc, pridobiti pa bi morali tudi posebna znanja (identifikacija ranljivih, prepoznavna različnih simptomov, žrtve nasilja, mučenja, trgovine z ljudmi ipd.).

Integracija v lokalno skupnost predstavlja tudi vključenost v kulturno-umetnostno vzgojo (KUV), področja na presečišču vzgojno-izobraževalnega in kulturnega sektorja.

Na področju kulture delujejo številne nevladne organizacije in javni zavodi, ki razvijajo in izvajajo raznolike kulturno-umetnostne programe, namenjene različnim ciljnim skupinam, kot so predšolski otroci, mladostniki, študenti idr. Kulturne ustanove izvajajo KUV na različnih področjih, kot so filmska vzgoja, uprizoritvene umetnosti, vizualne umetnosti, bralna kultura idr. Ključna težava mladostnikov, še posebej najmlajših otrok, je oteženo znanje jezika. Kulturno-umetnostna vzgoja s posebnimi programi omogoča učenje jezika preko umetnosti, še posebej neverbalne komunikacije skozi gledališče, glasbo, razumevanje prostora in vizualno ter intermedijsko umetnost.

V večjih mestnih središčih ima Slovenija že razvite primere dobre prakse vključevanja tujcev, zato bi bilo to potrebno prenesti v vsa okolja.

CILJI

1. Bolj pozitivno vzdušje v lokalnem okolju za vključevanje tujcev

Potrebno je doseči okolje, v katerem bodo tujci motivirani za vključevanje. Za doseg tega cilja je potrebna višja stopnja medsebojnega poznavanja in razumevanja tujcev z občani, ozaveščenosti lokalnih prebivalcev o sobivanju in medkulturnemu dialogu ter višja stopnja informiranosti lokalnih prebivalcev glede vključevanja tujcev v politično participacijo na lokalni ravni.

2. Socialno vključevanje beguncev, prosilcev za mednarodno zaščito in priseljencev ter spodbujanje njihove aktivne participacije v družbi

3. Naslavljanje specifičnih potreb najbolj ranljivih skupin migrantov (otroci in mladostniki, žrtve nasilja itd.)

Preprečevanje in reševanje socialnih stisk migrantske populacije ter vzdrževanje njihovega sprejemljivega socialnega stanja.

4. Razvoj medkulturnega mediatorstva

Znotraj tega cilja sta ključna dva podcilja:

1. Zagotoviti prisotnost medkulturnih mediatorjev v vseh ključnih javnih ustanovah.
2. Zagotoviti usposabljanje za izvajalce medkulturne mediacije.

5. Razvoj modela za prenos določenih nalog s področja vključevanja tujcev iz državne na lokalno raven

6. Izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev za delo s tujci

7. Vstop tujcev, ki se srečujejo z izzivi (kot so nedostopnost informacij, nerazumevanje jezika, socialna izključenost idr.) v obstoječe sisteme KUV (različne kulturniške institucije) s primerno jezikovno in pedagoško podporo ter učenje jezika skozi umetniško meto-

dologijo (zagotavljanje socialne vključenosti (jezikovna in pedagoška podpora, celovit proces vključevanja, idr.).

UKREPI

- 1. Ozaveščanje o pomenu sobivanja in spodbujanje medkulturnega dialoga - izvedba medijske kampanje in dogodkov namenjenih medsebojnemu srečevanju**
- 2. Aktivno vključevanje tujcev v programe družinskih centrov, večgeneracijskih centrov, socialnovarstvenih programov in drugih skupnostnih programov**
- 3. Ustanavljanje občinskih Svetov za tujce kot posvetovalnega telesa lokalne oblasti ali določitev osebe v občinski upravi za pravice tujcev, ki se nanašajo na pristojnosti občin (volilna pravica, participacija prebivalcev, itd.)**
- 4. Vzpostavitev sistema medkulturnih mediatorjev**

Ukrep predvideva vzpostavitev mreže medkulturnih mediatorjev – skupnostnih tolmačev, ki bi delovala na regionalni ravni. V regijah z manjšo prisotnostjo tujcev oz. tujejezičnih uporabnikov bi bilo potrebno zaposliti 3 medkulturne mediatorje na regijo, v regijah s srednjo prisotnostjo tujcev oz. tujejezičnih uporabnikov bi bilo potrebno zaposliti okoli 5 medkulturnih mediatorjev na regijo, v regijah z visoko prisotnostjo tujcev oz. tujejezičnih uporabnikov pa bi bilo potrebno zaposliti okoli 10 medkulturnih mediatorjev na regijo. Skupno bi bilo tako potrebno zaposliti okoli 64 medkulturnih mediatorjev (zaposlovalec mora biti neodvisen od javnih ustanov, kjer medkulturni mediatorji izvajajo medkulturno mediacijo, na primer občine ali večgeneracijski centri).

Ob tem bi bilo potrebno vzpostaviti celoten model – postopke za izvedbo ter zagotavljati letna usposabljanja za nove ter obstoječe medkulturne mediatorje.

Kot prvega izmed korakov se predvideva pilotna izvedba medkulturne mediacije na regionalni ravni s strani Urada Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov.

5. Vzpostavitev pravnih podlag za prenos pristojnosti vključevanja tujcev na lokalni ravni

V sodelovanju s predstavniki združenj občine se bodo oblikovali konkretni ukrepi, ki bi bili v pristojnosti občin, financirani pa s strani države. Pogovori so se že stekli, v njem sodelujejo vsi predstavniki združenj občin, Ministrstvo za javno in Urad Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov. Eno izmed prioritarnih področij, ki bi se lahko preneslo na lokalno raven je zagotavljanje medkulturne mediacije in skupnostnega tolmačenja za pomoč pri komunikaciji tujcev v institucijah (šolah, zdravstvenih domovih, upravne enote). Pravne podlage bi bilo potrebno pripraviti do konca leta 2026 v kolikor bi bile lokalne skupnosti lahko tudi upravičene do financiranja iz evropskih sredstev, sklada AMIF.

6. Usposabljanje državnih in javnih uslužbencev za delo s tujci

V okviru ukrepa posodobitve sistema socialnega varstva (sofinanciran iz evropskih sredstev EKP 2021-2027) je načrtovano izobraževanje, usposabljanje in opolnomočenje strokovnih delavcev, ki delujejo na področju socialnega varstva, z namenom poenotenja in izboljšanja delovanja v praksi. V okviru ukrepa se lahko zagotavljata izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev za delo z migranti.

7. Izvedba Pilotnega projekta Integracijskega program za tujce/tuje delavce, ki ga bodo izvajali izvajalci socialnovarstvenih storitev, v pristojnosti Ministrstva za solidarno prihodnost

Pilotni projekt bi preveril uspešnost različnih možnih ukrepov, s pomočjo katerih bi se zaposleni tuji delavci hitreje integrirali v okolje, v katerem delajo in živijo, kot na primer: pomoč izvajalca pri iskanju namestitve, varstva otrok, zagotavljanje mentorjev, ki jih vodijo skozi uvajanje na delovnem mestu in

ključne osebe, ki jim pomagajo pri vključevanju v družbo, dodatno pridobivanje znanja slovenskega jezika v delovnem procesu, priprava slovarja najpogostejših izrazov, vezanih na dejavnost in izvajalca in drugo. V integracijski program bi vključili tudi svojce (svetovanje, razne aktivnosti za družinske člane ter ponudba možnosti, da se izobražujejo in zaposlijo pri izvajalcih socialnovarstvenih storitev). Izkušnje in rezultati pilotnega projekta bodo v pomoč pri pripravi Integracijskega programa za tuje delavce, ki se zaposlijo pri izvajalcih socialnovarstvenih storitev.

8. Širjenje dostopnosti pri dodelitvi neprofitnega najemnega stanovanja in do subvencij za tržne najemnine

Ob večanju fonda neprofitnih najemnih stanovanj bomo zagotavljali rahljanje pogojev državljanstva za dostop do dodelitve neprofitnega najemnega stanovanja. V okviru zakonodajnih reform stanovanjskega področja bo potrebno preučiti možnosti zagotavljanja pravice do subvencije tržnih najemnin tudi tujcem.

9. Spodbujanje vključujočih programov kulturno-umetnostne vzgoje

Ukrep se bo izvajal v obliki posebnega pilotnega dvoletnega razpisa, ki bi spodbujal participacijo in integracijo mladostnikov in otrok iz priseljenskih družin (vrtec, osnovna in srednja šola) tudi zunaj večjih središč oziroma decentralizirano po vsej Sloveniji. Na razpis se bodo lahko prijavi javni zavodi in nevladne organizacije v kulturi, ki bodo morali biti pred tem povezani s šolami in vrtci, saj gre v primeru tovrstne povezanosti z socialnimi delavci v vzgojno-izobraževalnem sistemu za najboljši možni izkupiček delovanja in učenja jezika ter targetiranja potreb med učenci. Delavnice so primarno namenjene otrokom in mladostnikom, občasno pa se moduli razširijo na celotno družino ter tako prek integracije v umetnost omogočijo širšo vključenost posameznikov v družbo. Sredstva bodo namenjena jezikovni prilagoditvi in aktivnemu nagovarjanju ter vključevanju mladostnikov v obiskovanje prireditev (ogledi filmov, gledaliških predstav, literarnih dogodkov itn. in spremljajočega podpornega programa v kulturnih institucijah (delavnice, predavanja, poletne šole, tečaji itn.)). Sredstva bi mladostnikom omogočala brezplačno udeležbo na omenjenih aktivnostih, prijaviteljem pa bi omogočila dodatna sredstva za ustrezno prilagojeno izvedbo programov. Usmeritev Ministrstva za kulturo je, da tak integracijski model po uspešni izvedbi pilotnega razširi na nacionalno prakso.

8 SKLOP V: ODPRAVA ADMINISTRATIVNIH OVIR IN SPREMEMBE ZAKONODAJE, KI BODO TUJCEM OMOGOČILE LAŽJE VKLJUČEVANJE

UVOD

Upravni postopki, kjer se obravnava tujska tematika, so eni izmed bolj kompleksnih upravnih postopkov, ki so nemalokrat obremenjeni z administrativnimi ovirami, ki upravne postopke na različnih ravneh upočasnjujejo. Ti postopki so tudi prvi stik tujca posameznika z državo Republiko Slovenijo in predstavljajo odskočno desko v integracijskem postopku posameznika.

Odprava t. i. administrativnih ovir pri delu organov na prvi stopnji je nujnost, ki jo morajo upravni organi realizirati z namenom hitrejšega vodenja upravnih postopkov znotraj procesnih in materialnih rokov.

Navedeno bo mogoče zagotoviti s poglobljeno analizo upravnih in delovnih procesov, tako na upravnih enotah kot tudi na Zavodu RS za zaposlovanje. V ta namen je v letošnjem letu 2023 posebna delovna skupina pod vodstvom Ministrstva za javno upravo pripravila statistične podatke s področja upravnih zadev tujcev po upravnih enotah, prav tako pa je izvedla analizo s področja pravnih in dejanskih možnosti poenostavitve postopka izdaje enotnega dovoljenja za zaposlitev tujcev iz tretjih držav.

Pomemben prispevek uspešne in hitre integracije tujcev je digitalizacija delovnih procesov v okviru upravnega postopka, ki bo prispevala k bolj transparentnemu poteku upravnega postopka, uradnike bo razbremenila dodatnih telefonskih klicev in omogočila bi več časa za materialno oz. vsebinsko obravnavo vlog.

Digitalizacija v okviru upravnega postopka bo uspešna, ko bo omogočila možnost direktne elektronske komunikacije s svetovalci, možnost elektronskega spremljanja čakalnih vrst na daljavo, uvedbo elektronske evidence o številu čakajočih v posamezni vrsti, številu delujočih »okencev« in evidenco številke čakajočega, ki je trenutno na vrsti.

Možnost izgradnje uporabniškega vmesnika, ki bo nudil vnos podatkov o prošnji za izdajo oz. podaljšanje dovoljenja za prebivanje in izpis obrazca prošnje ter avtomatski prenos podatkov iz obrazca prošnje v register tujcev in »IS Spis/Krpan«, bi odpravil dvojni vnos podatkov, vzpostavitev povezav med različnimi portali oz. sistemi pa bi omogočila hitrejšo vsebinsko obravnavo in postopkovne procese.

Bistvenega dela načrta odprave administrativnih ovir pri delu organov na prvi stopnji pa ne predstavljajo le predlogi rešitev, ki bodo zahtevali ponovno razpravo o potrebnih (sistemskih) spremembah in dopolnitvah veljavnih predpisov, temveč tudi povečan poudarek na izobraževanju in usposabljanju javnih uslužbencev s področja dela, kateremu bi tudi sicer veljajo nameniti več pozornosti ter večja digitalna vključenost v proces dela, katere predpogoj je tudi ustrezna strojna oprema.

CILJI

1. Poenostavitev materialnih in procesnih določb,
2. Intenzivnejše vključitve informacijskih sistemov v postopek dela,
3. Digitalizacija delovnih procesov,
4. Tujcem naj se olajša dostop na trg dela.

UKREPI

1. V zvezi z zavrnitvijo podaljšanja dovoljenja za prebivanje zaradi nezadostnih sredstev za preživljanje naj se ustrezno spremeni 5. odstavek 55. člen Ztuj-2 tudi pri sponzorju. dokument z uradnim pisnim odgovorom Evropske komisije na vprašanje Ministrstva za notranje zadeve, o tem ali je okoliščine iz 17. člena Direktive 2003/86/ES z dne 22. septembra 2003, o pravici do združitve družine, treba upoštevati tudi v postopku izdaje/podaljšanja dovoljenja za začasno prebivanje tujcu, ki združuje družinske člane, to je sponzorju in pri katerem obstoji razlog za zavrnitev izdaje ali podaljšanja dovoljenja za začasno prebivanje, še ni bil uradno objavljen na spletni strani kontaktne skupine Evropske komisije za zakonite migracije. Predlog bo, po uradni objavi odgovora Evropske komisije na spletni strani kontaktne skupine Evropske komisije za zakonite migracije, vključen v redno novelo Zakona o tujcih. Nosilec in okvirni datum možne izvedbe: Ministrstvo za notranje zadeve, 1. četrletje 2024.
2. Nadgradnja registra tujcev, ki bo omogočila, da se v navedeni register evidentira že uvedba postopka razveljavitve dovoljenja za prebivanje in ne samo razveljavitev dovoljenja za prebivanje, je v načrtu nadgradnje Vzdrževanja informacijskega sistema upravnih notranjih zadev ISUNZ. Nosilec in okvirni datum možne izvedbe: Ministrstvo za notranje zadeve, 2. četrletje 2024.
3. Spletna točka »info.tujci«, je bila s strani Ministrstva za notranje zadeve že posodobljena z vsemi obrazci vlog v prevodih različnih tujih jezikov. Informacije s področja migracij in zaposlovanja tujcev se že v obstoječem sistemu zagotavljajo preko zaposlenih na upravnih enotah, Ministrstvu za notranje zadeve, Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Zavodu RS za zaposlovanje (telefonski klici, osebni obiski, elektronska korespondenca). Ministrstvo za javno upravo bo z vidika tega segmenta preučilo možnost dodatnih zaposlitev na upravnih enotah z namenom zagotavljanja vseh potrebnih informacij strankam s področja upravnih zadev tujcev, kar pa je lahko v nadaljevanju povezano tudi s sprejetjem novega skupnega kadrovskega načrta organov državne uprave, za naslednji dve leti, vezano na predlog državnega proračuna, ki se sprejema za dve leti. Nosilec in okvirni datum možne izvedbe: Ministrstvo za javno upravo, 1. četrletje 2024.
4. Specializacija kadrovskih virov, kjer gre za sistemsko reorganizacijo upravnih enot ter določitev stvarne pristojnosti posameznih upravnih enot na področju tujcev, upoštevajoč regionalni vidik, v okviru tega pa tudi preučitev možnosti združitve pristojnosti dela upravnih enot in Zavoda RS za zaposlovanje (slednja »združitev« terja nujno in aktivno sodelovanje nosilcev delovnega področja »prebivanje in delo tujcev«, tj. Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ter Ministrstva za notranje zadeve). Pri tem bi bilo vložništvo še vedno zagotovljeno na širšem regijskem območju.

Z vprašanjem reorganizacije upravnih enot se ukvarja Strokovni svet za trajnostni razvoj javne uprave, ki je bil ustanovljen kot posvetovalno telo ministrice za javno upravo. Znotraj omenjenega strokovnega sveta deluje delovna (pod)skupina za reorganizacijo upravnih enot za bolj kakovostne javne storitve, usmerjene k uporabnikom v sinergiji z lokalno samoupravo. Nosilec in okvirni datum možne izvedbe: Ministrstvo za javno upravo, 2. četrletje 2025.

5. Vročanje v primeru, ko tujec zakonito prebiva v Republiki Sloveniji in možnost vložitve vloge še v roku 1 meseca po poteku veljavnosti že izdanega dovoljenja; možnost ureditev overitve dokumentov na veleposlaništvih Republike Slovenije preko hitre pošte; možnost izdaje dovoljenj za raziskovalce za čas trajanja zaposlitve na projektu in mlade raziskovalce za čas trajanja usposabljanja, za ostale raziskovalce, katerih zaposlitev ni vezana na specifični projekt, se predlaga izdaja dovoljenja za obdobje do dveh (2) let po vzoru modre karte.

Konceptualno spremembo Zakona o tujcih se bo preučil pri pripravi redne novele Zakona o tujcih, ob upoštevanju vseh veljavnih predpisov EU in strokovnih mnenj. Nosilec in okvirni datum možne izvedbe: Ministrstvo za notranje zadeve, 1. četrletje 2024.

6. Posebna obravnava oz. izdaja posebnega dovoljenja za prebivanje in zaposlovanje strokovnjakov iz določenih poklicev z visoko dodano vrednostjo, ki omogoča vstop in zaposlitev v Republiki Sloveniji s popolno vlogo na način:
 - Da se omogoči začasno prebivanje in zaposlitev tujega strokovnjaka določenega poklica v Republiki Sloveniji že na podlagi formalno popolne vloge, dovoljenje pa se izda začasno dokler se o vlogi ne odloči;
 - Da se poklici, za katere bi postopek veljal, določijo s podzakonskim aktom;
 - postopek bi se nanašal na zaposlitev za plačo zaposlenega vsaj v vrednosti 1,5 kratnika povprečne mesečne bruto plače, postopek pa bi se vodil prednostno in bi se nanašal na zaposlitev pri določenih zaupanju vrednih delodajalcih.

Predlogi se bodo v prihodnje še upoštevali na področju zaposlovanja z novelo ZZSDT. Nosilec in okvirni datum možne izvedbe: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 1. četrletje 2024.

7. Nadaljevanje izobraževanja in osveščanja delodajalcev in tujcev z izvedbo delavnic za upravne enote, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, ministrstva, in predstavnike gospodarstva ter podjetja, s praktičnimi vidiki izvedbe postopka pridobitve dovoljenja, na katerih udeleženci prejmejo informacije, kje so težave in kakšne so možnosti za učinkovitejše sodelovanje.
8. Dostop do evidence Zavoda za zdravstveno zavarovanje ter podaljšanje veljavnosti enotnega dovoljenja v povezavi z zdravstvenim zavarovanjem. Predvidena nadgradnja registra tujcev z neposredno povezavo z evidenco Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Pri Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije naj se nadgradi sistem, ki bo omogočal vpogled v centralno evidenco registra tujcev in s tem tudi ureditve zdravstvenega zavarovanja za tujce, kar bi zmanjšalo »birokracijo«. Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije pridobiva potrebne podatke iz centralnega registra prebivalstva (CRP). Delno je bil predlog rešitve že realiziran z ZČmIS-1 v delu elektronske dostopnosti upravnih enot do evidenc zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije v zadevi izdanih potrdil A1. V nadaljevanju bo potrebno povezati centralno evidenco registra tujcev in evidenco zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Nosilec in okvirni datum možne izvedbe: Ministrstvo za zdravje, 2. četrletje 2024.
9. Pristopili bomo tudi k avtomatski izmenjavi podatkov iz Centralnega registra prebivalstva, da bomo podatek o vloženi prošnji za podaljšanje dovoljenja pridobili avtomatsko, kar bo podlaga za priznanje pravice do otroškega dodatka.

Prav tako bomo nadgradili informacijski sistem za starševski dodatek, da bomo centrom za socialno delo omogočili izdajo odločbe o priznanju starševskega dodatka tudi, če otrok še nima prijavljenega začasnega prebivališča, bo pa vlagateljica predložila potrdilo o vloženi vlogi za izdajo prvega dovoljenja za začasno prebivanje novorojenčka tujca. Prijava prebivališča namreč v takšnih primerih velja od rojstva dalje.

9 SKLOP VI: SODELOVANJE Z DIASPORAMI

UVOD

V Republiki Sloveniji je na področju kulture aktivnih vrsta diaspor, ki imajo na voljo en sam razpis – Javni razpis za izbor kulturnih projektov na področju različnih manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev v RS (Etn). Razpis izvaja Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, kamor je bil pred časom prenešen z Ministrstva za kulturo. Predmet razpisa je sofinanciranje kulturnih projektov kulturnih organizacij s statusom pravne osebe zasebnega prava na področju manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev v RS ter kulturnih projektov ustvarjalcev pripadnikov manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev v RS s statusom samozaposlenih v kulturi. Področje razpisa je kulturna dejavnost, ki se izvaja na neprofiten način in je v interesu širše družbene skupnosti. Razpis je tako namenjen projektom, ki ohranjajo in razvijajo kulturno identiteto, kulturno dediščino, materni jezik in pisavo idr.

V zadnjem triletju je bilo za razpis v povprečju zagotovljenih 148.000,00 EUR letno. V povprečju je bilo podprtih 209 projektov na leto, višina sofinanciranja pa je v zadnjem triletju v povprečju znašala 697,37 EUR na projekt. Sredstva, namenjena posameznemu projektu, tako največkrat zadostujejo za kritje osnovnih materialnih stroškov, ne zadostujejo pa za najem prostorov (diaspore nimajo skupnostnih prostorov), plačila stroškov dela idr. Potrebe manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev presegajo razpoložljiva sredstva, zato je razpis smiselno razdeliti v sklope in sredstva povečati na 300.000 EUR na leto.

CILJI

1. Podpora za delovanje diaspor

Cilj je spodbujanje kulturnih raznolikosti s podporo projektov, ki ohranjajo in razvijajo kulturno dediščino, kulturno identiteto, materni jezik in pisavo manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev v RS ter skrb za večjo vključenost skozi polje kulture, ki tudi sicer pomembno prispeva k vključenosti v družbo.

2. Identifikacija društev in določitev reprezentativnih organizacij

UKREPI

1. Okrepitev obstoječega Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov na področju različnih manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev v RS (Etn)
2. Vzpostavitev sistema podeljevanja statusa nevladnih organizacij v javnem interesu, ki delujejo na področju vključevanja tujcev
3. Vključitev reprezentativnih organizacij v delovanje Sveta za tujce vzpostavljenega pri Uradu Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov

10 ZBIRNIK UKREPOV Z AKCIJSKIM IN FINANČNIM NAČRTOM

Sklop 1:

UKREP	NOSILEC UKREPA	FINANČNA SREDSTVA 2023 V EUR	FINANČNA SREDSTVA LETNO V EUR	ZAGOTOVLJENA SREDSTVA (DA/NE/DELNO)
(1) Prenova javnoveljavnih programov, po katerih potekajo tečajji slovenskega jezika	MVI			
(1.1) Prenova programa ZIP		10.000 EUR	2024 - / 2025 - / 2026 - /	Da
(2) Sprejem novih javnoveljavnih programov za učenje jezika za ranljive skupine tujcev	MVI			
		Niso predvidena	2024 - 16.500 EUR 2025 - 16.500 EUR 2026 - 16.500 EUR	Ne
(3) Sprejem tečaja, ki bo družinskim članom omogočil pridobitev znanja jezika na t. i. preživitveni ravni	MVI	?	?	?
(4) Spremljanje kvalitete izvedbe programov	MVI			
(4.1) V okviru programa nadzora nad javnimi zavodi okrepitev nadzora nad izvedbo programov za tujce		Niso predvidena	2024 - / 2025 - / 2026 - /	Ni potrebe
(5) Promocija vloge in pomena učiteljskega poklica	MVI	Niso predvidena	2024 - / 2025 - / 2026 - /	Da EKP - ESS+
(6) Ureditev sistemskega financiranja izvajanja programov	MVI			
(6.1) Zagotovitev pravnih podlag in finančnih sredstev za izvajanje javnoveljavnih programov kot del javne službe v izobraževanju odraslih		Niso predvidena	2024 - / 2025 - 5.000.000 EUR 2026 - 5.000.000 EUR	Ne
(6.2) Ozaveščanje delodajalcev in razvoj področja učenja slovenskega jezika odraslih priseljencev za potrebe dela, usposabljanje multiplikatorjev (Jezik na delovnem mestu)		8.000 EUR	2024 - 5.000 EUR	Da

(7) Povečanje obsega ur posameznikom, ki na vmesnem preizkusu (med učenjem slovenščine) ne dosegajo pričakovanih rezultatov Ocena, da bo na letni ravni 1.000 oseb potrebovalo dodatno učenje v obsegu 60 ur (6 ljudi v skupini)	UOIM	Niso predvidena	488.976 EUR	Ne
(8) Povečanje števila ur jezika Ocena, da bi dodatnih 2.000 oseb namesto 60 ur slovenščine imelo 180 ur (12 ljudi v skupini)	UOIM	Niso predvidena	977.952 EUR	Ne
(9) Povečanje števila izvedb tečaja slovenskega jezika, da se ga lahko na letni ravni udeleži 10.000 oseb (750 skupin)	UOIM	Niso predvidena	6.588.000 EUR	Delno (zagotovljeno 1.410.000 EUR)

Sklop 2:

UKREP	NOSILEC UKREPA	FINANČNA SREDSTVA 2023 V EUR	FINANČNA SREDSTVA LETNO V EUR	ZAGOTOVLJENA SREDSTVA (DA/NE/DELNO)
(1) Oblikovanje normativnih podlag, ki bodo omogočale uspešno jezikovno integracijo otrok, učencev in dijakov priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem	MVI			
(1.1) Oblikovanje predlogov in rešitev za določanje normativov in podlag za začetno učenje slovenščine kot drugega tujega jezika za vse otroke, katerih materni jezik ni slovenščina v obdobju vključenosti v predšolsko vzgojo (na podlagi sprejetega koncepta bo možno načrtovanje finančnih sredstev).		Predlog je v fazi preučevanja, zato sredstva še niso načrtovana	Predlog je v fazi preučevanja, zato sredstva še niso načrtovana	Ne
(1.2) Ob otrokovi vključitvi v osnovno šolo zagotavljanje njegove pravice in dolžnosti do vključitve in obiskovanja začetnega pouka slovenščine, v okviru dopolnilnega izobraževanja ter njegove pravice do postopnega vključevanja k pouku obveznih predmetov.		600.000 EUR	2024 – 2025 – 2026 – Realizacija odvisna od števila tujcev vključenih v OŠ Realizacija odvisna od števila tujcev vključenih v OŠ	Da

(1.3) Predvidi se sistemizacija delovnih mest v celoti, povečanje števila ur učenja slovenščine in možnost izvedbe učenja tudi v drugem šolskem letu (skladno s sprejemom predloga spremembe Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole).		Niso predvidena	2024 – 1.200.000 EUR* 2025 – 2026 – * Okvirno načrtovanje glede na trenutno število vključenih tujcev v OŠ	Delno (ni zagotovljenega dela sredstev, ki predstavlja razliko glede na ukrep 1.2)
(1.4) Predlog v primeru, če bo z novelo Zakona o OŠ sprejet obvezni drugi tuji jezik v 3. VIO: priprava ukrepov, ki bodo priseljencem omogočile, da namesto drugega tujega jezika poglobljajo znanje slovenščine ali njihovega prvega/ materne jezika.		Predlog je v fazi preučevanja.	Predlog je v fazi preučevanja.	
(1.5) Dodatne ure slovenščine za dijake priseljence tudi v drugem letu vključitve v srednjo šolo		Ukrep še ne velja	2024 – ukrep še ne bo veljal 2025 – 112.000 EUR 2026 – 116.500 EUR	Ne
(1.6) Učna podpora (individualna ali v manjših skupinah) namenjena pripravi na maturo ali zaključni izpit, za dijake, ki se vključijo v 3. letnik srednjega strokovnega ali gimnazijskega izobraževanja oz. 2. letnik srednjega poklicnega izobraževanja		Ukrep še ne velja	2024 – ukrep še ne bo veljal 2025 – 85.000 EUR 2026 – 89.000 EUR	Ne
(1.7) Vključitev v intenzivni tečaj slovenščine in k dodatnim uram slovenščine tudi za dijake začetnih letnikov, ki so se predhodno vključili v zadnji razred osnovne šole in jezika niso usvojili v zadostni meri		Ukrep še ne velja	2024 – ukrep še ne bo veljal 2025 – 116.000 EUR 2026 – 116.000 EUR	Ne
(1.8) Zagotovitev dodatnih sredstev za povečanje urne postavke za strokovni kader za učenje slovenščine		Ukrep še ne velja	2024 – 330.000 EUR 2025 – 333.500 EUR 2026 – 348.000 EUR	Ne
(2) Nadaljnji razvoj učnega gradiva ter skrb za kakovostno poučevanje slovenščine kot drugega in tujega jezika	MVI			

(2.1) Priprava učnega gradiva za začetno poučevanje slovenščine učencev v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju, nadgradnja obstoječega učbeniškega in interaktivnega gradiva Križ Kraž (Križ Kraž 2), razvoj merskih instrumentov za spremljanje začetnega učenja slovenščine pri otrocih, nadgradnja učnega gradiva Slika jezika (Slika jezika 2), usposabljanje učiteljev za delo z novimi učnimi gradivi in instrumenti.		Ukrep še ne velja	2024 – 220.000 EUR 2025 – 220.000 EUR 2026 – 220.000 EUR 2027 – 220.000 EUR	Da EKP – ESS+
(2.2) Periodična priprava novih preizkusov znanja slovenščine po Skupnem evropskem jezikovnem okviru na ravni A2		Ukrep še ne velja	2024 – ukrep še ne bo veljal 2025 – 1.000 EUR 2026 – ni potrebe, periodično	Ne
(3) Oblikovanje normativnih podlag za uspešno vključevanje otrok, učencev in dijakov priseljencev v izobraževalno okolje	MVI			
(3.1) Preučitev Sistemskega predloga in rešitve, ki bi določila obliko in možnost spremenjenih normativov v predšolski vzgoji – za otroke v drugem starostnem obdobju v luči uspešne integracije		Niso predvidena	Predlog je v fazi preučevanja, zato sredstva še niso načrtovana	
(3.2) Zagotoviti možnost napredovanja učencev priseljencev, ki se prvič vključijo v osnovno šolo v Republiki Sloveniji v drugem ocenjevalnem obdobju šolskega leta, da lahko ob zaključku pouka neocenjeni napredujejo v naslednji razred, tudi v naslednjem šolskem letu		Niso predvidena	2024 – / 2025 – / 2026 – /	Ni finančnih posledic
(3.3) Možnost prostovoljnega opravljanja nacionalnega preverjanja znanja za tiste učence priseljence, ki so prvo in drugo šolsko leto vključeni v osnovno šolo		Niso predvidena	2024 – / 2025 – / 2026 – /	Ni finančnih posledic
(3.4) Zakonska umestitev individualnega načrta aktivnosti za posameznega otroka (INA), na podlagi večletnih izkušenj s področja načrtovanja in uvajanja INA		Niso predvidena	2024 – / 2025 – / 2026 – /	Ni finančnih posledic

(3.5) S spremembami normativov s 1. 9. 2023 bodo srednje šole že lahko sistemizirale dodatno število strokovnih delavcev na delovnem mestu svetovalnega delavca za koordinacijo dela z dijaki priseljenci in sicer v odvisnosti od števila teh dijakov		62.500 EUR	2024 – 250.000 EUR 2025 – 250.000 EUR 2026 – 250.000 EUR	Ne
(3.6) Izdelava osebnega izobraževalnega načrta, ki je za dijake priseljence sedaj opredeljena kot možnost, se določi kot obveznost šole, izdelava pa se tudi za dijake začetnih letnikov, ki so se predhodno vključili v zadnji razred osnovne šole in jezika niso usvojili v zadostni meri		Ukrep še ne velja	2024 – ukrep še ne bo veljal 2025 - Dodatna sredstva niso potrebna, naloga v okviru rednih nalog strokovnih delavcev 2026 - Dodatna sredstva niso potrebna, naloga v okviru rednih nalog strokovnih delavcev	Ne
(3.7) Za dijake priseljence, ki imajo v skladu z zakonodajo možnost ponavljanja letnika na način opravljanja samo manjkajočih obveznosti z izpiti, omogočiti, da te obveznosti opravljajo na način kot redni dijaki (prisotnost pri pouku celo šolsko leto, tekoče pridobivanje ocen itd.)		Ukrep še ne velja	2024 - Dodatna sredstva niso potrebna, šole že prejemajo sredstva za te dijake, gre za drugačno izvedbo ponavljanja 2025 - Dodatna sredstva niso potrebna, šole že prejemajo sredstva za te dijake, gre za drugačno izvedbo ponavljanja 2026 - Dodatna sredstva niso potrebna, šole že prejemajo sredstva za te dijake, gre za drugačno izvedbo ponavljanja	Ne
(3.8) Sprememba predpisov na področju srednjega poklicnega izobraževanja na način, da se omogoči vključitev večjega števila dijakov priseljencev		Niso predvidena	2024 – / 2025 – / 2026 – /	Ne
(4) Vzpodbujanje socialne in kulturne integracije otrok, učencev in dijakov priseljencev ter spodbudnega učnega okolja	MVI			
(4.1) Ukrepi zgodnjega vključevanja otrok v predšolsko vzgojo in možnost vključevanja otrok priseljencev v krajše programe, ki jih izvajajo vrtci in so za starše v celoti brezplačni		140.000 EUR – za šolsko leto 2022/2023	2024 – 140.000 EUR 2025 – 140.000 EUR 2026 – 140.000 EUR V kolikor bo več prijav na JR Sektorja za PV, se bodo sredstva temu primerno povečala.	Da
(4.2) Širitev nabora programov nižjega poklicnega izobraževanja		Niso predvidena	2024 – 5.000 EUR 2025 – 5.000 EUR 2026 – 5.000 EUR	Ne

(4.3) Usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju za zagotavljanje vključujočega, spodbudnega večkulturnega in večjezičnega okolja; podporne aktivnosti za profesionalno okolje in strokovna podpora strokovnim delavcem ter krepitev povezovanja z lokalno skupnostjo		Niso predvidena	2024 – 450.000 EUR 2025 – 450.000 EUR 2026 – 450.000 EUR	Da EKP – ESS+
--	--	-----------------	--	------------------

Sklop 3:

UKREP	NOSILEC UKREPA	FINANČNA SREDSTVA 2023 V EUR	FINANČNA SREDSTVA LETNO V EUR	ZAGOTOVLJENA SREDSTVA (DA/NE/DELNO)
(1) Vzpostavitev Info točke znotraj Zavoda RS za zaposlovanje	MDDSZ	Niso predvidena	650.000 EUR	Ne
(2) Seznanjanje z informacijami podanih s strani Policije	Policija	20.000 EUR	20.000 EUR	Ne, potrebno zagotoviti v proračunu
(3) Socialna aktivacija z namenom približevanja ciljnih skupin trgu dela	MDDSZ	?	?	?
(4) Izboljšati pregon kršiteljev delovne in socialne zakonodaje	Policija	Redno delo	Redno delo	Redno delo
(5) Vzpostaviti mentorsko shemo za tujce za zaposlovanje na področju kulture	MK	Niso predvidena	Med 300.000 in 500.000 EUR	Ne

Sklop 4:

UKREP	NOSILEC UKREPA	FINANČNA SREDSTVA 2023 V EUR	FINANČNA SREDSTVA LETNO V EUR	ZAGOTOVLJENA SREDSTVA (DA/NE/DELNO)
(1) Ozaveščanje o pomenu sobivanja in spodbujanje medkulturnega dialoga	UOIM	83.333,34 EUR	106.666,67 EUR	Da
(2) Aktivno vključevanje tujcev v programe družinskih centrov, večgeneracijskih centrov, socialnovarstvenih programov in drugih skupnostnih programov	MDDSZ	?	?	?
(3) Ustanavljanje občinskih Svetov za tujce kot posvetovalnega telesa lokalne oblasti ali določitev osebe v občinski upravi za pravice tujcev, ki se nanašajo na pristojnosti občin	UOIM	57.333,33 EUR	57.333,33 EUR	Da

(4) Vzpostavitev sistema medkulturnih mediatorjev – pilotni projekt	UOIM	173.000 EUR	160.000 EUR	Da
(5) Vzpostavitev pravnih podlag za prenos pristojnosti vključevanja tujcev na lokalni ravni	MJU in UOIM	Ni finančnih posledic	Ni finančnih posledic	Ni finančnih posledic
(6) Usposabljanje državnih in javnih uslužbencev za delo s tujci	MDDSZ	?	?	Da
(7) Izvedba Pilotnega projekta Integracijskega programa za tujce/ tuje delavce, ki ga bodo izvajali izvajalci socialnovarstvenih storitev	MSP	Niso predvidena	2024 – 267.500 EUR 2025 –267.500 EUR	Predvidena sredstva bodo v predlogu interventnega zakona za kadre, ki ga pripravlja MSP. (zagotovljena bodo v primeru, da bo interventni zakon s predlaganimi ukrepi in predvideno oceno finančnih posledic sprejet)
(8) Širjenje dostopnosti pri dodelitvi neprofitnega najemnega stanovanja in do subvencij za tržne najemnine	MSP	<p>V okviru proračuna za leto 2023 je zagotovljenih 25,5 mio EUR, ki bodo v okviru dokapitalizacije Stanovanjskega sklada RS namenjena za programe sofinanciranja skladov/ občin za gradnjo neprofitnih najemnih stanovanj ter za izvajanje projektov pridobivanja najemnih stanovanj s strani SSRS. Sredstva bodo torej namenjena širjenju fonda javnih najemnih stanovanj. V letošnjem letu bo vlada začela tudi z izplačili 60 mio EUR iz sredstev Načrta za okrevanje in odpornost, s katerim bomo podprli gradnjo več kot 1000 stanovanj po celotni državi. Širjenje fonda je predpogoj za možnost širjenja upravičenosti. Spremembe zakonodaje, ki bi širila krog upravičencev do neprofitnih stanovanj v letu 2023 ne bo še izvedena.</p> <p>Prav tako je za subvencioniranje tržnih najemnin v proračunu za 2023 zagotovljenih skoraj 13 mio EUR. Ker do spremembe zakonodaje, ki bi omogočala širšemu krogu pridobivanje tržnih subvencij, v letu 2023 ne bo prišlo, predvidena sredstva ne bodo namenjena za izvedbo tega ukrepa.</p>	<p>Predpogoj za širjenje dostopnosti do neprofitnega najemnega stanovanja je zagotovitev večjega fonda. V predlogu proračuna za leti 2024 in 2025 je načrtovano, da bodo sredstva ponovno zagotovljena (kot v letu 2023, pojasnjeno v predhodnem stolpcu) in to v višjem obsegu (2024 dobrih 50 mio EUR in v letu 2025 dobrih 75 mio EUR).</p> <p>V okviru sedanje zakonodaje je ocenjeno, da se sredstva, ki se jih namenja za tržne subvencije, vsako leto višajo. Ocenjeno je letno višanje v višini 15 % predvidenih sredstev. V primeru spremembe zakonodaje in širitve kroga upravičencev je nedvoumno, da bo obseg sredstev še večji. Ocenjujemo, da bi se predviden obseg sredstev namenjenih za tržne subvencije povečal še za dodatnih 10 %.</p> <p>Za leto 2023, 2024 in 2025 so predvidena za kritje tržnih subvencij sledeča sredstva (brez predvidenega kroga širjenja): 12.0877.822 EUR, 15.106.053 EUR in 17.700.000 EUR.</p>	<p>Za širitev fonda javnih najemnih stanovanj so zagotovljena sredstva le v okviru proračuna za leto 2023. Za kritje tržnih subvencij so zagotovljena sredstva, kot izhaja iz predhodnega stolpca – za potrebe kritja širšega dostopa do tržnih subvencij sredstva niso zagotovljena.</p> <p>Pri ukrepu je treba uskladiti finančno pomoč gospodinjstvom s politikami, ki preprečujejo nastanek cenovne spirale. Potrebno je preprečiti, da se subvencije prelijejo v rast cen najemnin ali kompenzirajo neupravičene dvige. Zato je ključno oblikovanje ukrepa, ki širjenje dostopnosti in tudi višine subvencij povezuje z ukrepi brzdanja višin najemnin.</p>
(9) Spodbujanje vključujočih programov kulturno-umetnostne vzgoje – pilotni projekt	MK	Niso predvidena	400.000 EUR	Ne

Sklop 5:

UKREP	NOSILEC UKREPA	FINANČNA SREDSTVA 2023 V EUR	FINANČNA SREDSTVA LETNO V EUR	ZAGOTOVLJENA SREDSTVA (DA/NE/DELNO)
(3) Dodatne zaposlitve na upravnih enotah z namenom zagotavljanja vseh potrebnih informacij strankam s področja upravnih zadev tujcev	MJU	Dodatnih finančnih posledic ni, saj so določene kvote že vključene v obstoječi Skupni kadrovski načrt organov državne uprave za leto 2023.	2024 - ? 2025 - ? 2026 - ?	Da, za 2023
(4) Specializacija kadrovskih virov, kjer gre za sistemsko reorganizacijo upravnih enot ter določitev stvarne pristojnosti posameznih upravnih enot na področju tujcev	MJU	Niso predvidena	2024 - ? 2025 - ? 2026 - ?	Podatkov v zvezi s finančnimi posledicami še ne moremo podati oziroma z njimi v tem obdobju ne razpolagamo.

Sklop 6:

UKREP	NOSILEC UKREPA	FINANČNA SREDSTVA 2023 V EUR	FINANČNA SREDSTVA LETNO V EUR	ZAGOTOVLJENA SREDSTVA (DA/NE/DELNO)
(1) Okrepitev obstoječega Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov na področju različnih manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev v RS (Etn)	MK	150.000 EUR	300.000 EUR	Delno (150.000 EUR)
(2) Vzpostavitev sistema podeljevanja statusa nevladnih organizacij v javnem interesu, ki delujejo na področju vključevanja tujcev	UOIM	Ni finančnih posledic	Ni finančnih posledic	Ni finančnih posledic
(3) Vključitev reprezentativnih organizacij v delovanje Sveta za tujce vzpostavljenega pri Uradu Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov	UOIM	Ni finančnih posledic	Ni finančnih posledic	Ni finančnih posledic

